

ทุนขุนนางกลุ่มฉนวน-ประภาส

4.1 จอมพลฉนวน-ประภาส กับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

จอมพลฉนวนและจอมพลประภาส เริ่มมีบทบาททางการเมืองเมื่อครั้งเข้าร่วมทำราชการทหารเมื่อพ.ศ. 2490 หลังจากนั้นบทบาทของทั้งสองเติบโตขึ้นตามลำดับภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมกันเรียกทหารกลุ่มนี้ว่า สี่เสาเทเวศร์ ซึ่งเป็นคู่แข่งทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจกับผู้นำทางทหารอีกกลุ่มหนึ่งในนามชอยราชครู ช่วงก่อนการปฏิวัติ พ.ศ. 2500 ของนายทหารจากค่ายสี่เสาเทเวศร์ ทั้งสองมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นแทบทุกด้าน จนกลายเป็นหุ้นส่วนของชีวิตซึ่งกันและกันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยผ่านการหล่อหลอมจากระบอบมาตยาธิปไตยที่ทหารเป็นผู้นำโดยจอมพลฉนวนเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ในทางการเมือง ภายในกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ระหว่างจอมพลสฤษดิ์ในฐานะผู้บังคับบัญชากับจอมพลประภาสในฐานะเพื่อนร่วมงาน เมื่อครั้งจอมพลสฤษดิ์มีอำนาจจอมพลฉนวนจะเป็นที่ไว้วางใจเป็นอย่างมากจากจอมพลสฤษดิ์ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงแรกหลังเลือกตั้ง พ.ศ. 2500 หรือเป็นรองหัวหน้าคณะปฏิวัติและรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมตลอดช่วงที่จอมพลสฤษดิ์เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ และนายกรัฐมนตรีแสดงถึงความไว้วางใจในตัวของจอมพลฉนวนจากจอมพลสฤษดิ์โดยแท้ ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับจอมพลประภาสไม่ค่อยจะดีนัก อันเนื่องมาจากจอมพลประภาสมีผลประโยชน์ในทางธุรกิจเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะไม่ได้แข่งขันกับจอมพลสฤษดิ์โดยตรง แต่การครอบครองธุรกิจจำนวนมากจะเป็นที่มาแห่งอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจตามมาภายใต้ระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับ นักธุรกิจทำให้มีอำนาจในการเจรจาต่อรองทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วยข้อสงสัยที่กล่าวนี้จึงก่อให้เกิดความระแวงจากจอมพลสฤษดิ์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามด้วยอำนาจผู้นำปฏิวัติทำให้จอมพลสฤษดิ์มีอำนาจเบ็ดเสร็จจึงสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี ดังนั้นเมื่อจอมพลฉนวนได้บำเน็จความดีความชอบทางการเมืองของจอมพลประภาสก็จะได้รับบำเน็จเช่นเดียวกันตลอดช่วง 25 ปี ที่มีบทบาททางการเมืองของจอมพลทั้งสอง จะเห็นว่าเส้นทางการเติบโตด้านหนึ่งทางการเมืองและการทหารเป็นไปตามลำดับ ดังนี้

4.4.1 ด้านการทหาร

จอมพลฉนวน กิตติขจร หลังจากปราบกบฏวังหลวงเมื่อ พ.ศ. 2492 ได้ขึ้นเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ในปีต่อมาขึ้นเป็นผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ จนถึง พ.ศ. 2495 และเลื่อนขึ้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 ระหว่างพ.ศ. 2497-2500 ภายหลังจากการเสียชีวิตของจอมพลสฤษดิ์ จอมพลฉนวนขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกสืบแทน จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2507 จึงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดอัตราจอมพลจอมพลเรือ จอมพลอากาศ จนกระทั่งหมดอำนาจในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ท้ายสุด จอมพลประภาส จารุเสถียร หลังจากปราบกบฏวังหลวงเมื่อพ.ศ. 2492 ขึ้นเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ ในช่วงพ.ศ.

2495-2500 ขึ้นเป็นผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ และขึ้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 ในช่วงพ.ศ. 2500-2503 เมื่อจอมพลสฤษดิ์สิ้นชีวิต จอมพลประภาสขึ้นเป็นรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรองผู้บัญชาการทหารบกและเป็นผู้บัญชาการทหารบกในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2507 จนถึงเดือนกันยายนพ.ศ. 2516 และเป็นเพียงรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด และอธิบดีกรมตำรวจ อัตราจอมพล จนกระทั่งหมดอำนาจในท้ายสุด

4.1.2 ด้านการเมือง

จอมพลถนอม กิตติขจร ภายหลังจากรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จึงเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองควบคู่ตำแหน่งทางการเมืองทหารสี่มา ดังนี้

- สมาชิกประเภทที่ 2 วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2498
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2500
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500
- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501
- รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501
- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506 จนกระทั่งหมดอำนาจ

จอมพลประภาส จารุเสถียร ภายหลังจากรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จึงเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองควบคู่ตำแหน่งทางการเมืองทหารสี่มา ดังนี้

- สมาชิกประเภทที่ 2 วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2500
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500
- รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501
- รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506 จนกระทั่งหมดอำนาจ

จึงเห็นได้ว่าบุคคลทั้งสองมีความผูกพันแนบแน่นทั้งด้านทหาร และการเมือง ตั้งแต่เริ่มมีอำนาจนับจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมาและครองอำนาจเด็ดขาดหลังการอภิวัตน์ของจอมพลสฤษดิ์ ๒๕๐๓ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506 มีผู้กล่าวถึงมิตรภาพอันยาวนานของนายพลทั้งสองว่า

"...จอมพลประภาสไม่เคยแสดงในที่ใดเลยว่า จะโค่นล้มจอมพลถนอมเพื่อตนเองจะได้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ตรงข้ามจอมพลประภาสกลับสนับสนุนจอมพลถนอมเป็นนายกรัฐมนตรีตลอดมา นับได้ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมดีเลิศและมีความรักดีต่อเพื่อน...ซึ่งหากเทียบกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ดำเนินการเพื่อได้เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ.2518 แทนหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นพี่ชายแล้วจะทำให้เข้าใจเป็นอย่างดีว่า คุณธรรมและจิตใจของท่านนั้นน่าสรรเสริญอยู่มาก..."¹

นอกจากนี้ จอมพลประภาสมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลถนอมอย่างมากเช่นกัน ดังที่นายบุญนะ อัดถากรได้บันทึกไว้ว่า ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อรัฐมนตรีแสดงความคิดเห็นแล้ว ท่านก็จะแสดงความคิดเห็นของท่านเองเป็นการสรุป เพื่อให้ท่านนายกรัฐมนตรีวินิจฉัยอีกทีหนึ่ง นับว่าท่านได้ช่วยให้ความสะดวกแก่ท่านนายกฯ เป็นอันมาก²

นอกจากนี้จอมพลถนอม-ประภาส ยังได้เพิ่มอำนาจพิเศษของนายกรัฐมนตรีด้วยรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2515 ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่ลอกเลียนมาจากรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 ที่ใช้ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยเพิ่มจากเดิมอีก 3 มาตรา รวม 23 มาตรา และมาตราที่สำคัญยังคงเป็นมาตรา 17 ที่เป็นการรวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จไว้เช่นเดิม และยังได้ขยายอำนาจพิเศษให้มีขอบเขตการใช่มากขึ้น ซึ่งแต่เดิมอำนาจพิเศษได้ระบุอำนาจนายกรัฐมนตรีไว้ว่า " เพื่อระงับและปราบปราม " ซึ่งมีความรุนแรงอยู่แล้วในทางปฏิบัติ และเพิ่มเป็น " เพื่อระงับปราบปรามและป้องกัน " ดังความในมาตรา 17 ระบุว่า

" มาตรา 17 ในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับ หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวน หรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันประกาศรัฐธรรมนูญการปกครองนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใดๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้นรวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่ง เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการใดไปตามความข้างต้นแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้ส่วนนิติบัญญัติแห่งชาติทราบ "

¹ บุญนะ อัดถากร, บันทึก วิเคราะห์ และวิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีไทย, (มูลนิธิบุญนะ เพื่อการศึกษาและวิจัย, 2526), หน้า 96-97.

² เรื่องเดียวกัน.

ส่วนบทบาทในทางธุรกิจนั้น นายพลทั้งสองได้ร่วมกับบรรดานักธุรกิจประกอบธุรกิจหลากหลายประเภท ซึ่งธุรกิจที่จอมพลประกาศก่อตั้งขึ้น มักมีจอมพลตนเองเป็นผู้ร่วมถือหุ้นอยู่ด้วย หรือหากเป็นธุรกิจที่จอมพลสฤกษ์ก็ก่อตั้งขึ้น นอกจากจะมีจอมพลตนเองแล้ว ยังมีจอมพลประกาศอยู่ด้วยเสมอแม้ว่าจะมีบทบาทไม่มากก็ตาม เช่น บริษัท เหมืองแร่บุรพาเศรษฐกิจ จำกัด จอมพลสฤกษ์ ถือหุ้นร้อยละ 45.0 จอมพลตนเอง ถือหุ้นร้อยละ 12.5 ส่วนจอมพลประกาศ ถือหุ้นเพียง ร้อยละ 2.5 เท่านั้น และไม่มีตำแหน่งใดๆในช่วงนั้น¹ และนายพลทั้งสามยังแยกกันดูแลสถาบันการเงินที่สำคัญ อาทิ ธนาคาร เอเชีย ธนาคารแหลมทอง ธนาคารทหารไทย มีจอมพลสฤกษ์ควบคุมดูแล ส่วนธนาคารสหธนาคาร และธนาคารกสิกรไทย มีจอมพลตนเองควบคุมดูแล ขณะที่จอมพลประกาศ จะควบคุมดูแลธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามจอมพลประกาศ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจมากที่สุดหากเทียบกับหุ้นทั้งสองคน จากการที่จอมพลประกาศมีธุรกิจมากนี้เองที่มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่ายว่าบริษัทการค้าของจอมพลประกาศแสวงหาผลประโยชน์ และใช้อิทธิพล อันนอกเหนือจากบริษัทการค้าของเอกชนโดยทั่วไป จอมพลตนเองในฐานะนายกรัฐมนตรีมักบ่งชี้ว่าเป็นเพื่อนเสมอ ดังกล่าวไว้ว่า

"...เป็นธรรมชาติที่รัฐมนตรีผู้เข้าเกี่ยวข้องกับการค้า ย่อมจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากเสียงครหาและคำพิพากษิต่างๆ ไปได้ยาก แม้แต่พล.ท.ประกาศซึ่งกระทำการค้าโดยสุจริต ก็ยังประสบกับความเข้าใจผิดว่าใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่การงานจนได้..."²

จนทำให้จอมพลตนเองต้องแสดงเจตนา เพื่อถอนตัวออกไปจากวงการค้าที่เกี่ยวข้องมาก่อน เพื่อป้องกันครหาว่า อาศัยอิทธิพลในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอำนวยความสะดวกให้แก่บริษัทที่เกี่ยวข้องเหล่านั้น³ แต่ในความเป็นจริงแล้วจอมพลตนเองและครอบครัวยังคงข้องเกี่ยวกับธุรกิจเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงก่อน พ.ศ.2500 กล่าวคือ ช่วงก่อนพ.ศ.2500 จอมพลตนเองและครอบครัวเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆรวม 16 บริษัท และเป็นกรรมการ 21 บริษัทหลัง พ.ศ.2500⁴ การเติบโตของอำนาจเป็นเวลายาวนานเช่นนี้ ทำให้พ่อค้า นักธุรกิจ วิ่งเข้าหาผู้มีอำนาจทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน และนอกจากนี้ตระกูลกิตติขจรได้เข้าไปประกอบธุรกิจเสียเอง ได้สร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมาก จากรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน⁵ พบว่าทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบเป็นจำนวนเงินรวม 119,256,891.56 บาทตกเป็นทรัพย์สินของรัฐด้วยอำนาจแห่งมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรพ.ศ.2515 โดยแยกตามแหล่งที่มาของทรัพย์สินประกอบด้วยเงินฝากธนาคาร 26,908,149.27 บาท หนี้ตามมูลค่าจคช.เบียน 19,700,600 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 43,947,467 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 17,249,205 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 11,612,470 บาท หรือแยกตามการถือครองทรัพย์สินมีดังนี้

¹ วรรณษา พูนพิช, อ่างแล้ว , หน้า 39-40.

² โปรดดูสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 วันที่ 23 มีนาคม 2501 , หน้า 2.

³ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ฉบับเดียวกัน.

⁴ ตระกูล มีชัย , อ่างแล้ว หน้า 214.

⁵ พจร.จ 1 /1 สค.17 , คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.39/2517 เรื่อง ให้ทรัพย์สินของจอมพลตนเองกิตติขจร และภริยา จอมพลประกาศ จารุเสถียร และภริยา พันเอกณรงค์ กิตติขจร และภริยา, ที่ได้อาศัยไว้ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 40/2516 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2516 ตกเป็นของรัฐ

จอมพลถนอม กิตติขจร ถือครองทรัพย์สินรวม 22,196,893.50 บาท ซึ่งประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 3,546,601.53 บาท หุ้นตามมูลค่าจดทะเบียน 2,042,000 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 3,265,675 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 10,437,567 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 2,905,050 บาท

ท่านผู้หญิงจงกล กิตติขจร ถือครองทรัพย์สินรวม 51,102,096.50 บาท ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 5,336,778.08 บาท หุ้นตามมูลค่าจดทะเบียน 485,000 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 36,424,462.5 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 4,504,738 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 4,411,120 บาท

พันเอกณรงค์ กิตติขจร ถือครองทรัพย์สินรวม 31,057,700.33 บาท ซึ่งประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 11,690,620.33 บาท หุ้นตามมูลค่าจดทะเบียน 12,563,600 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 1,950,280 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 2,306,900 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 2,646,300 บาท

นางสุภาภรณ์ กิตติขจร ถือครองทรัพย์สินรวม 13,525,199.23 บาท ซึ่งประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 6,334,149.33 บาท หุ้นตามมูลค่าจดทะเบียน 3,235,000 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 2,307,050 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 1,650,000 บาท

บริษัท ดกลสฯ จำกัด มีหุ้นตามมูลค่าที่ตราไว้ 1,375,000 บาท

4.2 ความช่วยเหลือของจอมพลถนอม กิตติขจร

ภายใต้การนำรัฐบาลของจอมพลถนอม ได้ดำเนินนโยบายและแผนพัฒนาการเมือง และเศรษฐกิจตามแนวทางที่จอมพลถนอม ได้วางไว้ทุกอย่าง รวมทั้งอำนาจจะรวมศูนย์ที่จอมพลถนอม-ประกาศอย่างชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้ว ธุรกิจที่เป็นส่วนตัวของจอมพลถนอมเองมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับบรรดาขุนนางทหารระดับสูงคนอื่นๆ ซึ่งธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจจะเป็นการลงทุนร่วมกับขุนนางและกลุ่มนายทุนที่ใกล้ชิดมีการประสานประโยชน์กันอย่างเป็นระบบ ความช่วยเหลือของจอมพลถนอม ที่สำคัญได้แก่ ธนาคารทหารไทย จำกัด ธนาคารกสิกรไทย จำกัด ธนาคารสหธนาคาร จำกัด บริษัท ดกลสฯ จำกัด บริษัทประเสริฐสินอุตสาหกรรม จำกัด บริษัทโรงงานยางมะตอย จำกัด และบริษัทไทยแลนด์เอ็กซ์พลอเรชั่นไมนิ่ง จำกัด ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของจอมพลถนอม มีหุ้นในบริษัทต่างๆ อยู่จำนวนหนึ่ง¹ ดังตารางที่ 4.1 ส่วนในการจำแนกภาคธุรกิจจะใช้นิยามตามที่ ILO และ OECD นิยามไว้² แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้นิยามนี้บางส่วน กล่าวคือ ภาคการเงิน ภาคอุตสาหกรรม และภาคการค้าและบริการเพื่อให้เหมาะสมในการศึกษา

ภาคการเงิน อันมีธนาคารกสิกรไทย จำกัด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2488 ด้วยเงินทุนจดทะเบียน 3.0 ล้านบาท จอมพลถนอมเข้าเป็นกรรมการเมื่อ พ.ศ.2493 เพื่อดูแลปกป้องผลประโยชน์ของธนาคาร และเป็นกรรมการตลอดจนถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2507 หลังจากที่ยื่นคำร้องตามหมายนายรัฐมนตรีแล้วจึงลาออกจากการเป็นกรรมการ อย่างไรก็ตามแม้ว่า จะไม่มีทหารเข้ามาให้การคุ้มครอง

¹ See, Suehiro Akira, op.cit.,p.263.

² โปรดดูผาสูก พงษ์โพธิ์จิตร, " ภาคบริการประเทศไทย : พัฒนาการและทิศทางในอนาคต " ในวารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2534, หน้า 117.

ครองธนาคารแต่ยังคงมีนายทุนเพิ่ม ไกรฤกษ์ จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นกรรมการ อยู่ด้วย ธนาคารสหธนาคาร จำกัด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2492 ด้วยทุนจดทะเบียน 10.0 ล้านบาท เข้าเป็นกรรมการเมื่อพ.ศ.2496 ทรัพย์สินของธนาคารสหธนาคาร จำกัด เป็นแหล่งเงินกู้ในการประกอบ ธุรกิจของนายทหารกลุ่มนี้ เช่น บริษัท บางกอกกระสอบ จำกัด หรืออีกหลายๆ บริษัทที่กล่าวมาแล้ว ส่วนธนาคารทหารไทย จำกัด จอมพลถนอมดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารรวม 9 ปี ระหว่าง พ.ศ.2507-2516¹

ภาคอุตสาหกรรม เป็นภาคธุรกิจที่ต้องใช้ทุนมาก เทคโนโลยีทันสมัยควบคู่ไปกับการ สมัยใหม่ ดังนั้นจอมพลถนอม จึงเป็นการร่วมลงทุนกับหุ้นกัทหารระดับสูงคนอื่นๆ นายทุนไทย และนาย ทุนต่างชาติ เช่น บริษัทเหมืองแร่บุรพาเศรษฐกิจ จำกัด บริษัทวิจิตรก่อสร้าง จำกัด ร่วมกับจอมพล สฤษดิ์ บริษัทไทยแลนด์สตีล จำกัด บริษัทด่านและน้ำมันไทย จำกัด ร่วมทุนกับเจ้านายระดับสูงและ กลุ่มนายทหาร บริษัทไทยแลนด์เอ็กซ์พลอเรชันไมนิ่ง จำกัด ร่วมทุนกับต่างชาติดังตารางที่ 4.1

ภาคการค้าและบริการ ที่สำคัญได้แก่บริษัทบุรพาเศรษฐกิจ จำกัด บริษัทบางกอกการค้า สากล จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ร่วมลงทุนกับจอมพลสฤษดิ์และนายทหารระดับสูงอื่นๆ นอกนั้นเป็นเพียง ธุรกิจขนาดเล็กที่ไร้ทุนก้อนจ้ำงต่ำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ธนาคารทหารไทย จำกัด ครอบรอบ 25 ปี พ.ศ.2525

ตารางที่ 4.1
 หมายเหตุ: งบการเงินของจอมพลถนอม กิตติขจร

ชื่อบริษัท	ภาคธุรกิจ	เงินลงทุนละเป็น (ล้านบาท)	ปีก่อตั้ง	ปีเข้าเป็น กรรมการ
ธนาคารกสิกรไทย	การเงิน	3.0	2488	2493
ธนาคารสหธนาคารกรุงเทพ	การเงิน	10.0	2492	2496
ธนาคารทหารไทย	การเงิน	10.0	2500	2500
บริษัททอส	การเงิน	na.	2501	2501
บริษัทไทยพาณิชย์	อุตสาหกรรม	1.0	2491	2497
บริษัทสากล โกลบอล	อุตสาหกรรม	na.	2492	2492
บริษัทวิจิตรก่อสร้าง	อุตสาหกรรม	1.0	2493	2493
บริษัทศรีนครินทร์	อุตสาหกรรม	1.0	2494	2494
บริษัทคลังสินค้าวิริยะ	อุตสาหกรรม	na.	2495	2495
บริษัทค้าและซัพพลายไทย	อุตสาหกรรม	15.0	2496	2496
บริษัทสหบริการก่อสร้าง	อุตสาหกรรม	na.	2497	2497
บริษัทสหพาณิชย์สินค้า	อุตสาหกรรม	2.0	2498	2498
บริษัทเหมืองแร่บุรุษเสวตรกิจ	อุตสาหกรรม	20.0	2499	2499
บริษัทไทยแลนด์สตีล	อุตสาหกรรม	30.0	2499	2499
บริษัทประแสร์วิสาหกิจอุตสาหกรรม	อุตสาหกรรม	na.	2504	2504
บริษัทโรงงานยางมะตอย	อุตสาหกรรม	na.	2506	2506
บริษัทไทยแลนด์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ง	อุตสาหกรรม	na.	2511	2511
บริษัทบริหารสากลเสวตรกิจ	การค้าและบริการ	10.0	2492	2492
บริษัทไทยโคคาโคล่า	การค้าและบริการ	na.	2493	2493
บริษัทอาหารออร์ธา	การค้าและบริการ	1.0	2494	2494
บริษัทคลังสินค้า	การค้าและบริการ	na.	2494	2494
บริษัทวิริยะไทย	การค้าและบริการ	1.5	2495	2495
บริษัทช่างก่อสร้างการค้า	การค้าและบริการ	1.0	2495	2495
บริษัทสยามเสวตรกิจ	การค้าและบริการ	na.	2496	2496
บริษัทคลังสินค้าไทยนครินทร์	การค้าและบริการ	na.	2499	2499

หมายเหตุ : ชื่อบริษัทเป็นการลงพ่วงโดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร มีหุ้นอยู่ด้วย

ที่มา : รวบรวมจาก สังคัด ชีวประวัติสารคดี หน้า 238-242 และภาคผนวก

: บุญชัย ใจเย็น , รวยเชยชัยศักดิ์, (บุญชัยเศรษฐนิพนธ์ บริษัทเคแอลไทย จำกัด, 2533), หน้า 64-66.

: ราชกิจจานุเบกษาหลายเล่ม

4.3 ความช่วยเหลือของจอมพลประภาส จารุเสถียร

ภายใต้ร่มเงาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจรกล่าวกันว่าจอมพลประภาส จารุเสถียรเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจคนหนึ่ง มีธุรกิจจำนวนมากทั้งภาคการเงิน อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมประกอบกับช่วงที่กลุ่มจอมพลถนอม-ประภาส ขึ้นมามีอำนาจอย่างจริงจัง ดอกผลแห่งการพัฒนาประเทศ มีผลต่อการเติบโตของภาคเศรษฐกิจของไทยแทบทุกด้าน กลุ่มนายทุนภายใต้การอุปถัมภ์ของผู้มีอำนาจทางการเมือง ได้กระจายการลงทุนในภาคเศรษฐกิจหลักๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งทดแทนการนำเข้าอันเป็นเป้าหมายหลักของรัฐบาลปรากฏว่า ได้มีกลุ่มนายทุนจากภาคการเงินร่วมลงทุนกับนายทหารระดับสูงอย่างกว้างขวาง เช่น บริษัทบูรีเมคันครหลวง จำกัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2510 ด้วยเงินทุน 100 ล้านบาท¹ ผู้ก่อตั้งจะเป็นนายทุนการเงิน อาทิ นายชิน โสภณพานิช จากธนาคารกรุงเทพ จำกัด นายชวน รัตนรักษ์ จากธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด นายมงคล กาญจนภาส และนายดิเรก มหาตราชกุลจากธนาคารนครหลวงไทย จำกัด ร่วมกับผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น คือจอมพลประภาส จารุเสถียรซึ่งเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และยังเป็นประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพ ยังมีหุ้นในธนาคารแห่งนี้อีกจำนวนหนึ่งและมีหุ้นในธนาคารกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย² ส่วน พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิระวงศ์ มีตำแหน่งทางการเมืองเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมตำรวจ ส่วนในธนาคารกรุงศรีอยุธยานั้น ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการของธนาคาร และเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่คนหนึ่ง³ นอกจากนี้ของจอมพลประภาส ยังมีหุ้นในบริษัท ชลประทานซีเมนต์ จำกัด จำนวน 10,337 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดซึ่งมากกว่าจอมพลสฤษดิ์ที่เป็นผู้ก่อตั้ง⁴ อย่างไรก็ตามบริษัทนี้ มีกระทรวงการคลัง สวัสดิการชลประทานซีเมนต์ บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ และองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นถือหุ้นรายใหญ่วรร่วมกับหุ้นต่างชาติ คือ บริษัทไทเซอร์ซีเมนต์และบีบีเอ็ม อันที่จริงแล้วไม่เพียงแต่จอมพลประภาสเท่านั้นที่มีธุรกิจจำนวนมาก คุณหญิงไสว จารุเสถียร ซึ่งเป็นภริยาก็มีธุรกิจของตนเองเป็นจำนวนมากเช่นกัน อาทิ บริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด ซึ่งก่อตั้งร่วมกับนายชวน รัตนรักษ์ จากธนาคารกรุงศรีอยุธยาและตระกูลภรรยาในพ.ศ. 2510 นอกจากนี้ยังมี บริษัทไสว จำกัด (2500) ซึ่งเป็นบริษัทร่วมลงทุนของตระกูล บริษัททันตารา จำกัด (2501) เงินทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท บริษัทออโรรา (1958) เงินทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาทและบริษัทศรีธนาการ จำกัด(2501) ด้วยเงินทุนจดทะเบียน 3 ล้านบาท⁵ ซึ่งบริษัทที่กล่าวเหล่านี้มักจะประกอบธุรกิจกับนายทุนและคนใกล้ชิด

¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 85 ตอนที่ 29 ลงวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2511

² จอมพลประภาส มีหุ้นในธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา ในนามบริษัท ไสว ประภาส และบุตร จำกัด จำนวน 397,037 หุ้น และ 262,150 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 2.65 และร้อยละ 5.83 ตามลำดับ

³ พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิระวงศ์ มีหุ้นจำนวน 124,500 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 2.77

⁴ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถือหุ้นในนามบริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด จำนวน 9,172 หุ้น ตระกูลศรียานนท์จำนวน 10,550 หุ้น คิดเป็นร้อยละ 0.46 และ 0.53 ตามลำดับ โปรดดูวารสารเศรษฐกิจการเมือง ฉบับที่ 9 ปีที่ 1 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม 2501, หน้า 34.

⁵ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 75 ตอนที่ 7 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2501

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 75 ตอนที่ 71 ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2501

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 76 ตอนที่ 38 ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2501

นอกจากนี้ จอมพลประภาสยังมีบทบาทในการให้การอุปถัมภ์แก่บริษัทห้างร้านต่างๆ อาทิ บริษัทสหชนต่างทางน้ำ จำกัดได้จ่ายเงินลมกว่าร้อยละ 40 ให้แก่จอมพลประภาส จารุเสถียร เพื่อเป็นการตอบแทนการอุปการะคุณที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการก่อตั้งบริษัท หรือบริษัท การรณสูตร จำกัด ซึ่งเดิมชื่อจดทะเบียนคือ บริษัท จารุ จำกัดแล้ว เปลี่ยนชื่อและวัตถุประสงค์ใหม่ใน พ.ศ.2495 และเปลี่ยนชื่ออีกครั้งในพ.ศ.2503 เป็น บริษัทการรณสูตรเขมเบอร์ลเอดส์แอนด์เจมบลี จำกัดในเวลาต่อมา ซึ่งจะกล่าวในลำดับถัดไป จอมพลประภาสและครอบครัวยังคงข้องเกี่ยวกับธุรกิจเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อน พ.ศ.2500 กล่าวคือ ช่วงก่อนพ.ศ.2500 จอมพลประภาสและครอบครัวเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆรวม 18 แห่งและเป็นกรรมการ 46 แห่ง หลัง พ.ศ.2500¹ การสืบทอดอำนาจเป็นเวลายาวนานเช่นนี้ทำให้พ่อค้า นักธุรกิจ วังเจ้าหาผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน และนอกจากนี้ตระกูลจารุเสถียรได้เข้าไปประกอบธุรกิจเสียเอง ได้สร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมาก จากรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน² พบว่าทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบเป็นจำนวนเงินรวม 268,467,842.15 บาท ตกเป็นทรัพย์สินของรัฐด้วยอำนาจแห่งมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักร พ.ศ.2515 โดยแยกตามแหล่งที่มาของทรัพย์สิน ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 142,530,608.33 บาท หักตามมูลค่าจดทะเบียน 49,539,225 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 38,304,085.50 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 31,953,139 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 6,120,785.12 บาท หรือแยกตามการถือครองทรัพย์สินมีดังนี้

จอมพลประภาส จารุเสถียร ถือครองทรัพย์สินรวม 178,116,431.05 บาท ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร 89,159,212.55 บาท หักตามมูลค่าจดทะเบียน 37,489,825 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 15,113,404.50 บาท สิ่งปลูกสร้างตามราคาประเมิน 31,953,139 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 4,380,850.5 บาท

ผ่านผู้หญิงสาว จารุเสถียร ถือครองทรัพย์สินรวม 90,351,411.10 บาท ประกอบด้วยเงินฝากธนาคาร 53,371,395.48 บาท หักตามมูลค่าจดทะเบียน 12,049,400 บาท ที่ดินตามราคาประเมินของกรมที่ดิน 23,190,681 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ 1,739,934.62 บาท

ส่วนธุรกิจที่จอมพลประภาสเกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ธนาคารทหารไทย จำกัด บริษัททางกอกเดินเรือและการค้า จำกัด บริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด บริษัทเหมืองแร่บูรพาสาธาณเศรษฐกิจ จำกัด บริษัทการรณสูตรเขมเบอร์ลเอดส์แอนด์เจมบลี จำกัด บริษัทไสวประภาสและบุตร จำกัด บริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด บริษัทเอ็มโก้เมเนจิง จำกัด บริษัทไทยแลนด์เอ็กซ์พลอเรชันไมนิ่ง จำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันและปาล์ม จำกัด ฯลฯ จำนวนประเภทได้ดังนี้

¹ ตระกูล มีชัย ,อ้างแล้ว ,หน้า 214.

² หจร.ช 1 /1 สค.17 ,คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.39/2517 เรื่อง ให้ทรัพย์สินของจอมพลถนอมกิตติขจร และภริยา จอมพลประภาส จารุเสถียร และภริยา หักออกจากรายได้กิตติขจรและภริยา,ที่ได้อาศัยไว้ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 40/2516 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2516 ตกเป็นของรัฐ

ภาคการเงิน มีธนาคารกรุงเทพ จำกัด ก่อตั้งเมื่อพ.ศ.2488 ด้วยเงินทุนจดทะเบียน 50.0 ล้านบาทจอมพลประภาสเข้าเป็นกรรมการเมื่อพ.ศ.2500 และดำรงตำแหน่งประธานกรรมการตั้งแต่ต้นนั้นเป็นต้นมาจนถึงพ.ศ.2516 ในการแสวงหาประธานกรรมการธนาคารคนใหม่เพื่อแทนพลตรีศิริ สิริโยธิน ซึ่งเป็นนายทหารจากขอยราชครู นายจีน ไสภพานิช กล่าวว่า ไม่ต้องการให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยคือไม่ต้องการให้ธนาคารคนเข้าไปใกล้ชิดกับการเมือง จึงได้เชิญจอมพลประภาสเข้ามาเป็นประธานกรรมการแทนเนื่องจากรู้จักชอบพอกันมาก่อนตั้งแต่สมัยศัพทเอก และนายจีนเห็นว่าจอมพลประภาส ขณะนั้น ยังไม่มีบทบาททางการเมืองจึงเสนอต่อที่ประชุมกรรมการควรมอบตำแหน่งประธานกรรมการให้แก่จอมพลประภาสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2500 จึงได้รับทุนตอบแทนจากธนาคารแห่งนี้ 397,037 หุ้น หรือร้อยละ 2.65 ของหุ้นทั้งหมด ส่วนธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2488 ด้วยเงินทุนจดทะเบียน 30.0 ล้านบาท เข้าเป็นประธานกรรมการเมื่อ พ.ศ.2502 โดยมีหุ้นในธนาคารแห่งนี้ 262,150 หุ้น หรือร้อยละ 5.83 ของหุ้นทั้งหมด นอกจากนี้ยังเป็นกรรมการธนาคารมณฑล จำกัด ในพ.ศ.2499 ซึ่งปัจจุบัน คือ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (เป็นการควบกิจการกันระหว่างธนาคารมณฑลกับธนาคารเกษตรเมื่อพ.ศ. 2509) และยังเป็นผู้ก่อตั้งธนาคารทหารไทยสำคัญคนหนึ่ง ขณะเดียวกันจอมพลประภาสยังมีบริษัทร่วมลงทุนของตนอีกด้วย คือ บริษัทไฮว ประภาส และบุตร จำกัด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2508 คังตารางที่ 4.2

ภาคอุตสาหกรรม เป็นภาคธุรกิจที่ต้องใช้ทุนมาก เทคโนโลยีทันสมัยควบคู่ไปกับการบริหารสมัยใหม่ ดังนั้นการลงทุนของจอมพลประภาส จึงเป็นการร่วมลงทุนกับพันธมิตรระดับสูงคนอื่น ๆ และนายทุนต่างชาติ เช่น บริษัทเหมืองแร่บุรพา เศรษฐกิจ จำกัด บริษัทวิจิตรก่อสร้าง จำกัด ร่วมกับจอมพลสฤษดิ์และจอมพลถนอม บริษัทกรรมสุตเจเนอรัล แอสเซมบลี จำกัด บริษัทเอ็มโก้เมเนจ จำกัด บริษัทไทยแลนด์อิเล็กทรอนิกส์อินโวนิ่ง จำกัด เป็นการร่วมทุนกับนายทุนคนใกล้ชิดและนายทุนต่างชาติ บริษัทพูนซีเมนต์นครหลวง จำกัดร่วมทุนกับนายทุนการเงินด้วยทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีบริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันและป่าไม้ จำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันและพืช จำกัด ฯลฯ

ภาคการค้าและบริการ อันมีบริษัทบุรพา เศรษฐกิจ จำกัด บริษัททางออกการค้าสากล จำกัดซึ่งเป็นบริษัทที่ร่วมลงทุนกับจอมพลสฤษดิ์และนายทหารระดับสูงอื่นๆ บริษัทหอไรรา จำกัด เงินทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2501 บริษัทฐานดารา จำกัด เงินทุนจดทะเบียน 10.0 ล้านบาท ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2501 บริษัทहारฮิสไฮเตล จำกัดซึ่งประกอบการโรงแรมขนาดใหญ่ เงินทุนจดทะเบียน 30.0 ล้านบาทก่อกตั้งเมื่อ พ.ศ.2502 นอกจากนี้ยังมีบริษัทอื่นๆ ซึ่งมีขนาดเล็กที่ไร้ทุนค่อนข้างต่ำ คังตารางที่ 4.2

1 50 ปีบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ,2538 ,หน้า 190.

2 หนังสือขบวนให้ชื่อหุ้นธนาคารทหารไทย จำกัด ,2531 ,หน้า 57-58.

3 ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 85 ตอนที่ 29 ลงวันที่ 5 เมษายน 2511

ตารางที่ 4.2
 งบชำระบัญชีของกรมชลประทาน จารุเสถียร

ชื่อบริษัท	ภาคธุรกิจ	เงินลงทุนระยะสั้น (ล้านบาท)	งบ. ๕ ปีกลอง	ปีเข้าเป็น กรรมการ
ธนาคารกรุงเทพ	การเงิน	10.0	2484	2499
ธนาคารกรุงไทย	การเงิน	50.0	2488	2500
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	การเงิน	30.0	2488	2502
บริษัทค้าปลีกข้าวพระกนิษฐ	การเงิน	10.0	2492	2496
บริษัทค้าปลีกข้าวพระกนิษฐ	การเงิน	1.0	2492	2492
ธนาคารทหารไทย	การเงิน	10.0	2500	2500
บริษัทผลผลิต	การเงิน	1.0	2501	2501
บริษัท ไร่-พระตำหนักชลประทาน	การเงิน	na.	2508	2508
บริษัทสากลโกลด์มอนด์	อุตสาหกรรม	na.	2492	2492
บริษัท โคมพา	อุตสาหกรรม	1.0	2491	2497
บริษัทชลประทานเชียงใหม่	อุตสาหกรรม	60.0	2497	2504
บริษัทควีนส์	อุตสาหกรรม	na.	2497	2497
บริษัทสหพันธ์ช่างไม้	อุตสาหกรรม	0.5	2497	2497
บริษัทสหพันธ์ค้ำค้ำ	อุตสาหกรรม	2.0	2498	2498
บริษัทจิวเวลรี่	อุตสาหกรรม	na.	2498	2498
บริษัทเหมืองแร่ซุททาเศรษฐกิจ	อุตสาหกรรม	20.0	2499	2499
บริษัทสหพันธ์ค้ำค้ำ	อุตสาหกรรม	2.4	2499	2499
บริษัท โคมชัย	อุตสาหกรรม	na.	2500	2500
บริษัทชัยอ่อน	อุตสาหกรรม	na.	2501	2501
บริษัทสห โคมชัย	อุตสาหกรรม	1.0	2501	2501
บริษัทสีสาร	อุตสาหกรรม	na.	2501	2501
บริษัทชัยคาวา	อุตสาหกรรม	10.0	2501	2501
บริษัท โรงงานยางระยอง	อุตสาหกรรม	na.	2501	2501
บริษัทชัย โคม	อุตสาหกรรม	5.0	2502	2502
บริษัทการสกัด (เจ.เอ.อี.เอส.เจ.เอ็ม.อี)	อุตสาหกรรม	5.0	2503	2503
บริษัทอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรม	อุตสาหกรรม	na.	2504	2504
บริษัทพาณิชย์อุตสาหกรรม	อุตสาหกรรม	na.	2504	2504

ชื่อบริษัท	สาขาธุรกิจ	เงินลงทุนจดทะเบียน (ล้านบาท)	พ.ศ. ๕ ปีก่อตั้ง	ปีเข้าเป็น กรรมการ
บริษัท ไทยวิริยะ เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	ณ.	2505	2505
บริษัท ออมสินทรัพย์ จำกัด	อุตสาหกรรม	ณ.	2506	2506
บริษัท สภาว่าวปัก	อุตสาหกรรม	ณ.	2507	2507
บริษัท สหกิจช่างไม้	อุตสาหกรรม	ณ.	2507	2507
บริษัท สหประชา เติบองทางช้าง	อุตสาหกรรม	ณ.	2507	2507
บริษัท อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลไทย	อุตสาหกรรม	ณ.	2509	2509
บริษัท เอส.ที. มอเตอร์	อุตสาหกรรม	ณ.	2509	2509
บริษัท สหกรณ์ชนบทไทย	อุตสาหกรรม	ณ.	2510	2510
บริษัท อุตสาหกรรมผ้าไหมยวและไหม	อุตสาหกรรม	ณ.	2510	2510
บริษัท สหวิ (สหพันธ์คาวาง)	อุตสาหกรรม	100.0	2510	2510
บริษัท สยามพาณิชย์	อุตสาหกรรม	ณ.	2510	2510
บริษัท เอส.ที. ไม้แปรรูป	อุตสาหกรรม	ณ.	2511	2511
บริษัท ไทยชนคดีภัณฑ์ จำกัด	อุตสาหกรรม	ณ.	2511	2511
บริษัท เอส. เอ. เอส. จำกัด	อุตสาหกรรม	ณ.	2511	2511
บริษัท อุตสาหกรรมผ้าไหมและผ้าฝ้าย	อุตสาหกรรม	ณ.	2512	2512
บริษัท สหกรณ์	อุตสาหกรรม	ณ.	2512	2512
บริษัท สหประชา ไทยวิริยะ เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	ณ.	2514	2514
บริษัท ประจวบอุตสาหกรรม	อุตสาหกรรม	ณ.	2516	2516
บริษัท เอส. เอ. เอส. จำกัด	อุตสาหกรรม	ณ.	2516	2516
บริษัท ขนส่งทางอากาศแห่งประเทศไทย	การค้าและบริษัท	10.0	2492	2492
บริษัท ขนส่งทางอากาศ	การค้าและบริษัท	ณ.	2492	2492
บริษัท เศรษฐกิจพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2493	2493
บริษัท สหกรณ์	การค้าและบริษัท	ณ.	2494	2494
บริษัท ขนส่งทางอากาศ เรือและการบิน	การค้าและบริษัท	1.0	2494	2494
บริษัท ขนส่งทางอากาศการบิน	การค้าและบริษัท	1.0	2495	2495
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2496	2496
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2496	2496
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2496	2496
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2496	2496
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	0.5	2496	2496
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2497	2497
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	5.0	2499	2499
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	ณ.	2499	2499
บริษัท สหประชาพาณิชย์	การค้าและบริษัท	5.0	2499	2499

ชื่อบริษัท	อุตสาหกรรม	เงินลงทุน (ล้านบาท)	ปี ก่อตั้ง	ปี เข้าเป็น กรรมการ
บริษัท กัง เพาะสารพัน	การค้าและซัพการ	ณ.	2500	2500
บริษัท ตรีอามาตา	การค้าและซัพการ	3.0	2501	2501
บริษัท ธนบุรี	การค้าและซัพการ	2.0	2501	2501
บริษัท ไทยไทย	การค้าและซัพการ	4.0	2501	2501
บริษัท อโรรา (1958)	การค้าและซัพการ	5.0	2501	2501
บริษัท อโรรา โฮเตล	การค้าและซัพการ	30.0	2502	2502
บริษัท ภัตตาคารท่าอากาศยานกรุงเทพ	การค้าและซัพการ	ณ.	2503	2503
บริษัท กัง เพาะสมุทร	การค้าและซัพการ	ณ.	2503	2503
บริษัท ชะลิมสิน	การค้าและซัพการ	ณ.	2504	2504
บริษัท ผลิตเมืองชลสง	การค้าและซัพการ	ณ.	2505	2505
บริษัท ผลิตไม้สาบัก	การค้าและซัพการ	ณ.	2505	2505
บริษัท ผลิตไม้ค้ำค้ำ	การค้าและซัพการ	ณ.	2505	2505
บริษัท. เฌอมา	การค้าและซัพการ	ณ.	2506	2506
บริษัท ผลิตเรือหัวรุ่ง	การค้าและซัพการ	ณ.	2509	2509
บริษัท ผลิตเตาเซรามิก	การค้าและซัพการ	ณ.	2510	2510
บริษัท ขาววงศ์	การค้าและซัพการ	ณ.	2510	2510
บริษัท กัง เพาะโทรคมนาคม	การค้าและซัพการ	10.0	2510	2510
บริษัท ผลิต	การค้าและซัพการ	ณ.	2516	2516

หมายเหตุ : บางบริษัทเป็นการลงขันร่วมโดยจอมพลพระยา จางเสียม มีติดอยู่ด้วย

ที่มา : ชูชัย ใจเย็น , รายชื่อบริษัท, (ชูชัย เพรสสันท์ บริษัท เกล็ดไทย จำกัด, 2533), หน้า 64-66.

: รวบรวมจากเอกสารหลายเล่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินงานธุรกิจของจอมพลประภาส นอกจากจะประสบความสำเร็จในภาคการเงิน แล้วในภาคอุตสาหกรรมนั้น จอมพลประภาสเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มีขนาดใหญ่หลายบริษัท ถึงแม้ว่าการดำเนินงานของบริษัทเหล่านั้นไม่ค่อยประสบความสำเร็จก็ตาม เช่น กรณีบริษัทกรรมสิทธิ์เฮนริค แอสเซมบลี จำกัด เป็นการร่วมทุนกับนายทุนต่างชาติและนักธุรกิจคนใกล้ชิด เช่น ตระกูลกรรมสิทธิ์และตระกูลมหาคุณ ซึ่งทั้งสองตระกูลมีความสามารถในการบริหารธุรกิจอย่างมาก แต่การดำเนินงานของบริษัทกลับล้มเหลวจนบริษัทถึงกับล้มละลายตั้งจะกล่าวต่อไป

บริษัท กรรมสิทธิ์ เฮนริค แอสเซมบลี จำกัด

ความเป็นมาบริษัท กรรมสิทธิ์ เฮนริค แอสเซมบลี จำกัด ทะเบียนเลขที่ 191/2503 เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2503 ด้วยทุนจดทะเบียน 5.0 ล้านบาท จำนวน 5,000 หุ้น สถานที่ตั้งโรงงานนิคมอุตสาหกรรมเม็มนูรี ผู้ก่อตั้งที่สำคัญได้แก่ คุณหญิงไสว จารุเสถียร คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร นายเทียมภมู กรรมสิทธิ์ สำหรับวัตถุประสงค์ เพื่อประกอบและผลิตรถยนต์นั่ง รถบรรทุกและรถโดยสาร อันเป็นการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมของรัฐบาล นอกจากนี้บริษัทยังได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2503 พร้อมกับอีก 6 บริษัท และอีก 2 บริษัทเป็นโรงงานที่ตั้งก่อนมีพ.ร.บ.ส่งเสริมการลงทุน¹ ได้รับอนุมัติจาก BOI เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2504 และเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2505 โดยมีทุนทะเบียน 5.0 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 30.11 ล้านบาท ในพ.ศ.2530 ส่วนการผู้ถือหุ้นประกอบด้วย สัญชาติไทยร้อยละ 51.6 สัญชาติอังกฤษ ร้อยละ 44.7 สัญชาติอเมริกา ร้อยละ 2.3 และสัญชาติเนเธอร์แลนด์ ร้อยละ 1.3 มีสินทรัพย์รวม 214.5 ล้านบาท

การดำเนินการของบริษัทในพ.ศ.2504 บริษัทสามารถผลิตรถยนต์นั่งได้ 1,100 คันในช่วง 6 เดือนแรก บริษัทมีพนักงาน 80 คน สามารถผลิตรถเพียงได้ 256 คันและในพ.ศ.2517 บริษัทผลิตรถยนต์ได้ 2,284 คัน มีพนักงานเพิ่มขึ้น 475 คน ยอดขาย 173.8 ล้านบาท สำหรับรายงานผู้ถือหุ้นรายใหม่มีดังนี้

บริษัท เมโทรคาร์ส (โฮลคิง) จำกัด	จำนวน 450,000 หุ้น	ร้อยละ 25.19
บริษัท โอแมค จำกัด	จำนวน 370,050 หุ้น	ร้อยละ 20.72
บริษัท อินชเคป (ฮ่องกง) จำกัด	จำนวน 350,000 หุ้น	ร้อยละ 19.59
บริษัท อรรถกระวี จำกัด	จำนวน 198,740 หุ้น	ร้อยละ 11.12
นางสาวจามิน เอ็ม อัน	จำนวน 101,403 หุ้น	ร้อยละ 5.68
บริษัท เต็มดวง จำกัด	จำนวน 98,310 หุ้น	ร้อยละ 5.50
ตระกูลจารุเสถียร	จำนวน 27,840 หุ้น	ร้อยละ 1.56
อื่นๆ	จำนวน 190,161 หุ้น	ร้อยละ 10.64

¹ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 77 ตอนที่ 107 วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2503

² รายงานประจำปีสำนักงานส่งเสริมการลงทุน, กิจการที่ได้รับการส่งเสริม, ปี 2523,

ผู้บริหารคนสำคัญ :

1. คุณหญิงไสว จารุเสถียร	2. พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์
3. พันโทมานต์ วรรณสุต	4. นายอาจ อรรถกระวีสุนทร
5. นายเหมาะไชศ อรรถกระวีสุนทร	6. นายอดิศร ไชววิเศษ
7. นางสาวเต็มดวง ไชววิเศษ	8. นายพัน ชู พงษ์
9. นายเค็นนิส ปีเตอร์ ควินน์	10. นายแจน เบียร์มครกเกอร์
11. นายอลาสแตร์ อาเธอร์ เลน	12. นายเป็พพริย์ เบอร์ชิวาล
13. นายอลาสแตร์ วอลเลซ กรีนลีย์	

พิจารณาโครงสร้างทางการเงินของบริษัทในช่วงพ.ศ.2516-2518 พบว่าฐานะทางการเงินของบริษัทอยู่ในระดับดีในช่วงก่อนพ.ศ.2516 แต่หลังจากนั้นฐานะทางการเงินของบริษัทค่อนข้างตกต่ำลง จากการสนับสนุนเบื้องต้น มีสาเหตุอย่างน้อยสี่ประการ คือ

ประการแรก อากาศทางการเมืองที่บ่มองคุ้มครองบริษัทได้หมดลงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 ทำให้สิทธิที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองหมดลง จึงส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท จนเกิดความไม่แน่นอนและความเชื่อใจผู้บริหารบริษัท จนกระทั่งถูกฟ้องล้มละลายใน พ.ศ. 2530

ประการที่สอง หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อเดือนตุลาคม 2516 ผ่านไป กลุ่มธุรกิจมีความเป็นอิสระในการประกอบธุรกิจมากขึ้น และมีการแทรกแซงจากกลุ่มผู้มีอำนาจการเมืองน้อยลง (ระดับการแทรกแซงจากกลุ่มการเมืองตกต่ำลง อันเนื่องมาจากความเสื่อมลงของระบบเผด็จการ) และกลุ่มนายทุนมีความเข้มแข็งขึ้น ประกอบมีผู้นำรัฐบาลเป็นพลเรือนเป็นคนแรกจึงเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีในทางการเมืองในสายตาของนักลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมาประเทศไทยยังไม่มีรัฐบาลที่มีพลเรือนเป็นหัวหน้ารัฐบาลเลย อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นแต่ระบบโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ เช่น นโยบายทางเศรษฐกิจ และมาตรการสนับสนุนหลายด้านยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ประการที่สาม ความต้องการใช้รถยนต์ในประเทศมีสูงขึ้น ขณะที่บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศไทยมีถึง 17 ราย โดยเป็นบริษัทที่ได้รับการส่งเสริม 9 ราย และไม่ได้รับการส่งเสริม 8 ราย ถึงแม้ว่าบริษัท วรรณสุต เฮนเนอริล แอสเซมบลี จำกัด จะเป็นบริษัทหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล แต่สิ่งเหล่านี้หาได้เป็นหลักประกันในความสำเร็จในการดำเนินงานของบริษัทไม่ หรือหากพิจารณาจากบริษัทอื่นๆ ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในเวลาเดียวกันกลับประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในแง่จรรยาบรรณอย่างมาก เช่น บริษัท โคโยต้า (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท สยามกลการ จำกัด และบริษัท ธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด หรือบริษัทที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลก็ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน เช่น บริษัท ไทยสวีดิชประกอบรถยนต์ และบริษัทสุโกศลและมาสด้าอุตสาหกรรม จำกัด เป็นต้น

ประการที่สี่ พิจารณาฐานะทางการเงินของบริษัท เพื่อเป็นการวัดระดับความสามารถในการบริหารแล้ว พบว่าบริษัทได้ลงทุนทางด้านทรัพย์สินถาวรไปค่อนข้างมากจึงมีผลต่อสภาพคล่องทางการเงินของบริษัท ทั้งนี้พิจารณาจากประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Asset Management Ratio) จากอัตราการลงทุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรของบริษัท มีสูงเกินเกณฑ์มาตรฐานของค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก โดยค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 11.0 ในขณะที่บริษัทมีสูงถึงร้อยละ 35.2 ใน พ.ศ.2517 และร้อยละ 21.2 ใน พ.ศ.2518 หากมองด้านอัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity

Ratio) มีสัดส่วนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม กล่าวคือ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio) ของบริษัทเพียงร้อยละ 1.0 1.1 และ 1.1 ในช่วงพ.ศ.2516-2518 เทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยอุตสาหกรรมร้อยละ 2.4 ซึ่งแสดงถึงสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทมีค่อนข้างต่ำอย่างมาก ถึงแม้ว่าอัตราส่วนประสิทธิภาพในการหากำไร (Profitability Ratio) ของบริษัทจะมีอัตราส่วนกำไรขั้นต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin) และอัตราส่วนกำไรต่อผู้ถือหุ้น (Return on Equity) จะมีสูงกว่าระดับอัตราส่วนเฉลี่ยของอุตสาหกรรมในช่วง พ.ศ.2517 ถึง 2518 และต่ำลงในพ.ศ.2519 แสดงถึงผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน พ.ศ.2516 กระทบต่อโครงสร้างอำนาจในการบริหาร และการจัดการของบริษัทเป็นอย่างมาก สำหรับโครงสร้างของบริษัทในระหว่าง พ.ศ.2516-2518¹ ปรากฏสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้

ทรัพย์สิน ประกอบด้วย

ทรัพย์สินหมุนเวียนเป็นเงิน	101.4	90.4	และ	165.3	ล้านบาท	ตามลำดับ
ทรัพย์สินถาวรเป็นเงิน	4.6	7.6	และ	19.9	ล้านบาท	ตามลำดับ
ทรัพย์สินรวมเป็นเงิน	114.0	105.3	และ	222.0	ล้านบาท	ตามลำดับ

หนี้และส่วนผู้ถือหุ้น ประกอบด้วย

หนี้สินหมุนเวียนรวม	104.7	84.3	และ	151.9	ล้านบาท	ตามลำดับ
ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด	8.2	19.3	และ	52.7	ล้านบาท	ตามลำดับ
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	114.0	105.3	และ	222.0	ล้านบาท	ตามลำดับ

ผลการประกอบการของบริษัท ปรากฏสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้

รายได้รวม	268.2	425.5	และ	417.8	ล้านบาท
ค่าใช้จ่ายรวม	254.1	406.4	และ	409.9	ล้านบาท
กำไร (ขาดทุน)สุทธิ	14.0	19.1	และ	7.9	ล้านบาท
กำไรสุทธิต่อหุ้น	14.2	10.7	และ	4.4	บาท

พ.ศ.2518 บริษัทได้รับอนุญาตให้เป็นหลักทรัพ์จดทะเบียนเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2518 โดยเป็นหุ้นสามัญ 1,786,180 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท เป็นเงินรวม 17,861,800 บาท จากทุนจดทะเบียน 20,007,000 บาท (หุ้นสามัญ 2,007,000 หุ้นมูลค่าหุ้นละ 10 บาท) โดยมีผู้ถือหุ้นรวม 266 ราย² ในวันที่ 13 กรกฎาคม 2531 ศาลแห่งโตเกียวพิพากษาให้บริษัท วรรณสุด เชนเอรัล แอสเซมบลี จำกัดล้มละลาย ตามคดีแดงหมายเลขที่ ล.396/2530 ก่อนที่ศาลแห่งโตเกียวพิพากษาให้บริษัทล้มละลาย บริษัทได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดทะเบียนเลขที่ 218 /2503 มีกรรมการซึ่งลงชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทได้คือให้กรรมการบริหารสองคน คือ นายวิริยะ ศรียาภรณ์ และนายสัท จินดาอักษร ลงลายมือชื่อร่วมกันและประทับตราสำคัญของบริษัท

สรุปได้ว่า บริษัท วรรณสุด เชนเอรัล แอสเซมบลี จำกัด เป็นอีกหนึ่งบริษัทหนึ่งที่กลุ่มทุนขุนนาง ทุนไทยร่วมมือกับทุนต่างชาติร่วมกันแสวงหาผลประโยชน์ในธุรกิจโดยอาศัยกลไกทางการเมือง ที่ได้รับการอุปถัมภ์จากทุนขุนนาง แม้ว่าจะมีความกังวลอำนาจทางการเมือง ความพร้อมในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และความสามารถในการจัดการของทุนต่างชาติมาช่วยในการบริหาร ในช่วงที่ทุนขุนนางมีอำนาจอยู่นั้นบริษัทประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก แต่พออำนาจทางการเมืองของผู้ให้ความอุปถัมภ์สิ้นสุดลง การดำเนินกิจการของบริษัทก็ประสบการขาดทุนจนถูกฟ้องล้มละลายในที่สุด

¹ สรุปข้อสนเทศ ,ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2518

² สรุปข้อมูลสนเทศ ,ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ,2519-2520

4.4 ธุรกิจภายใต้การคุ้มครองของทุนตนเอง

ในช่วงการเมืองแบบปิดนี้แม้มีบรรดานายทุนนักธุรกิจจำนวนมากเข้ามาสวมักค้ำหึงพนายทหารระดับสูงที่มีอำนาจในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นในช่วงที่นายทหารจากกลุ่มเส้าเหวศร์เข้ามาอำนาจไม่เพียงแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะยม และประภาส ดังที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น ยังมีนายทหารคนอื่นๆ อีกมาก อาทิ พล.อ.กฤษณ์ สีวะรา พล.ค.อ.ประเสริฐ รุจิระวงศ์ พล.อ.จิตติ นาวิเสณียร พลอ.อ.ทวี จุลละทรัพย์รวมทั้งพล.อ.ณรงค์ กิตติจอร์ นายทหารที่กล่าวว่ามีธุรกิจจำนวนมากไม่น้อยโดยมีนักธุรกิจหลากหลายประเภทเข้ามาขอรับการอุปถัมภ์ เพื่อขอให้การคุ้มครองในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งวิธีการเข้าร่วมประกอบธุรกิจจึงเป็นวิธีหนึ่งที่เกิดขึ้นทั่วไป นายทุนจะร่วมกันก่อตั้งธุรกิจแล้วจะเชิญบรรดานายทหารมาเป็นประธาน กรรมการ หรือที่ปรึกษาบริษัท โดยนายทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนจะจ่ายหุ้นแถมให้แก่ นายทหาร

4.4.1 ภาคการเงิน

ภาคการเงิน เป็นภาคธุรกิจที่มีอำนาจทางการเมืองและนายทหารระดับสูงในแต่ละยุคสมัย ได้รับการเชิญเชิญให้เป็นกรรมการอยู่เสมอทั้งช่วงก่อนและหลัง พ.ศ.2500 ทั้งนี้เนื่องจากภาคการเงินในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีชาวจีนเป็นเจ้าของทำให้ต้องพึ่งพาการอุปถัมภ์จากผู้มีบารมี ดังนั้นวิธีการเชิญผู้มีอำนาจเข้ามาเป็นประธานกรรมการในธนาคารตนจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด ในช่วงที่สภาวะทางการเมืองเป็นแบบปิด จากเงื่อนไขเหล่านี้จึงมีธนาคารพาณิชย์บางแห่งถูกยึดโดยกลุ่มทหารหรือจัดตั้งขึ้นมาใหม่โดยกลุ่มทหาร เช่น ธนาคารทหารไทยเป็นธนาคารที่กองทัพจัดตั้งขึ้นร่วมกับทุนการเงินจากต่างชาติ โดยมีกองทัพบก กองทัพอากาศ กองทัพเรือ และองค์การทหารทหารผ่านศึกเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่นอกจากนี้ ยังมีธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารแหลมทอง ธนาคารเอเชีย และธนาคารสหธนาคารลาวซึ่งเกี่ยวกับกลุ่มทุนตนเองทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีธนาคารบางแห่งได้อาศัยการคุ้มครองจากชนชั้นศักดินาในการดำเนินธุรกิจ เช่น ธนาคารกสิกรไทย ได้แต่งตั้งนายทุนเพิ่ม ไกรฤกษ์ เข้าเป็นกรรมการเป็นช่วงสมัยพระมหากษัตริย์ได้รับการฟื้นฟูจากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์และนายทุนเพิ่ม ไกรฤกษ์ มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อตัวแทนในการดำเนินธุรกิจร่วมกับนายทุนต่างชาติเช่น บริษัทไฟร์สโตน (ประเทศไทย) จำกัด บริษัททุนซีเมนต์ไทย จำกัด ขณะที่มีภาคบริการที่มีโรงแรมดุสิตธานี เป็นต้น นอกจากนี้ภาคการเงินมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของไทยอยู่มาก เนื่องจากเป็นแหล่งสะสมทุนและกระจายทุนในเวลาเดียวกัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมแก่ธนาคารพาณิชย์ไทยมาตลอด โดยการออกพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์พ.ศ.2505 เพื่อให้การดำเนินงานธนาคารภายในประเทศมีความมั่นคง ปราศจากการแข่งขันจากธนาคารต่างชาติและธนาคารในประเทศเองจึงจำกัดจำนวนธนาคารพาณิชย์ไว้เพียง 16 แห่ง ซึ่งพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ฉบับดังกล่าวได้มีบทบาทอย่างมาก ในการปกป้องการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศด้วยยังจำกัดจำนวนธนาคารพาณิชย์ในประเทศอีกด้วยและยังกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ไทยเท่านั้นที่สามารถขยายสาขาได้

ด้วยปัจจัยที่กล่าวมานี้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการผูกขาดในการเป็นเจ้าของธนาคารจีน ดังนั้นธนาคารพาณิชย์มีคนที่ตระกูลเท่านั้นที่เป็นเจ้าของ เช่น ธนาคารกรุงเทพเป็นของตระกูลโสภณพานิช ธนาคารกสิกรไทยเป็นของตระกูลสัจจา ธนาคารกรุงศรีอยุธยาเป็นของตระกูลรัตนรักษ์ ธนาคารศรีนครเป็นตระกูลตระกูลตระกูล และธนาคารนครนเป็นของตระกูลหวังผลิ ฯลฯ ดังนั้นตระกูลเหล่านี้จึงมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการใช้เงินของสังคมได้ และมีธุรกิจอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าเงินของธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นเงินออมของสังคมส่วนหนึ่ง ได้ออกไปใช้ในการขยายธุรกิจของบรรดาเจ้าของธนาคารเหล่านี้ ทั้งทางด้านการเงิน การค้าและอุตสาหกรรม เมื่อเศรษฐกิจในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว นายทุนการเงินเหล่านี้ก็พัฒนาตนเองขึ้นอย่างรวดเร็วตามระบบเศรษฐกิจจนสามารถเข้าควบคุมธุรกิจต่าง ๆ มากมายไว้ในมือ สามารถสร้างเป็นทุนผูกขาดเงินไว้ในมือได้ จากความสำคัญของภาคการเงินที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้มีอำนาจทางการเงินเมือง ไม่ว่าจะเป็นนายทหารระดับสูง ข้าราชการผู้ใหญ่ และนักการเมือง เข้าเป็นกรรมการหรือประธานกรรมการในธนาคารพาณิชย์ในช่วงพ.ศ. 2500-2516 เป็นจำนวนมาก และนายทุนการเงินเหล่านี้ได้กระจายสาขาธุรกิจไปยังภาคเศรษฐกิจอื่นๆ อย่างหลากหลาย

ก. ธนาคารกรุงเทพ ตระกูลโสภณพานิช และทุนขุนนาง

เป็นธนาคารอันดับหนึ่งของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ตั้งแต่วันที่ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพลังทางการเมืองหนุนเนื่องและผลิตเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เช่น ช่วงก่อน พ.ศ. 2500 ธนาคารแห่งนี้จะมีความใกล้ชิดกับกลุ่มขอยรารครุซึ่งนำโดยจอมพลถนอม ชูณหะวัณ และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ธนาคารได้แต่งตั้งคนใกล้ชิดให้เป็นกรรมการหลายคน อาทิ พ.อ.ศิริ สิริโยธิน พ.อ.ประมาธ อติเรกสาร และพ.ต.ท.พันศักดิ์ วิเศษภักดี เป็นต้น แต่หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยึดอำนาจจากกลุ่มขอยรารครุสำเร็จโฉมหน้าของกรรมการของธนาคารได้เปลี่ยนแปลงไปทันที กล่าวคือ ได้มีการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมจากกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ หลายราย อาทิ พล.ท.ประภาส จารุเสถียร พล.ท.จิตติ นาวิเสถียร และนายเสริม วินิจฉัยกุล รวมทั้งยังได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวประธานกรรมการจากพ.อ.ศิริ สิริโยธินมาเป็นพล.ท.ประภาส จารุเสถียรในเวลาต่อมา เป็นที่น่าสังเกตว่ากรรมการของธนาคารแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำทางการเมือง ทหาร ข้าราชการระดับสูง และนักธุรกิจ เป็นหลัก แต่หลังพ.ศ. 2517 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญได้ห้ามข้าราชการการเมือง เป็นกรรมการในบริษัทธุรกิจการค้าต่างๆ ทำให้กรรมการที่เป็นข้าราชการการเมืองลดลง ดังตารางที่ 4.8

1 พรรณี บัวเล็ก ,อ้างแล้ว, หน้า 208-210.

2 เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, วิวัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 87-89.

อันที่จริงแล้วพื้นฐานของตระกูลโสภณพานิช ก็เหมือนกับนายทุนการเงินอื่นๆ ที่เริ่มจากการเป็นนายทุนการค้าผ่านการสะสมทุนมาช้านานเริ่มทำธุรกิจในปี พ.ศ. 2482 โดยค้าขายวัสดุก่อสร้างและธุรกิจขยายตัวต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2500 มีธุรกิจในประเทศไทยรวม 25 บริษัท จำนวนเป็นภาคการเงิน 10 บริษัท ภาคพาณิชย์กรรม 13 บริษัทและภาคหัตถอุตสาหกรรม 2 บริษัท และหลังจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ธุรกิจของตระกูลโสภณพานิชขยายตัวสูงขึ้นอย่างมาก ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงที่ นายชิน โสภณพานิชต้องลี้ภัยทางการเมืองจากประเทศไทยไปพำนักในฮ่องกงได้มีโอกาสขยายธุรกิจไปฮ่องกงอย่างกว้างขวาง จนสร้างเครือข่ายธุรกิจเชื่อมโยงกับธุรกิจในประเทศไทยอย่างมั่นคงในปัจจุบัน จนถึงพ.ศ. 2523 พบว่ามีธุรกิจในประเทศไทยรวม 64 บริษัท จำนวนเป็น ภาคการเงิน 30 บริษัท ภาคการค้าและบริการ 19 บริษัท และภาคหัตถอุตสาหกรรม 15 บริษัท ส่วนธุรกิจต่างประเทศส่วนมากจะตั้งอยู่ที่ฮ่องกงรวม 25 บริษัท ประเทศสิงคโปร์ 4 บริษัท ประเทศมาเลเซีย 3 บริษัท และในฟิลิปปินส์ 6 บริษัท ธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นภาคการเงิน ประกันภัย และบริษัทร่วมทุน¹ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก)

จ. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ตระกูลรัตนรักษ์และทุนขุนนาง

เป็นอีกธนาคารหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทุนขุนนางมากที่สุดเนื่องจากเป็นแหล่งชุมนุมของบรรดานายทุน-ขุนศึกจากหลายฝ่าย อาทิ จาก กลุ่มขอยราชครู กลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ข้าราชการ และบรรดาผู้ใกล้ชิดของขุนศึกเหล่านั้น กลุ่มขอยราชครูที่สำคัญได้แก่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ พล.ต.ประภาส อธิเรกสาร พ.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ พ.ต.ต.ชุลิต ปราณีประชาชน (บุตรเขยจอมพล ป.พิบูลสงคราม) และร.ต.ต.เกษียร ศรีदानนท์ (นายตำรวจคนใกล้ชิดของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์) ส่วนกลุ่มทหารจากสี่เสาเทเวศร์ที่สำคัญได้แก่พล.อ.ประภาส จารุเสถียร พล.ต.กฤษณ์ สีวะรา พล.ต.ต.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ (คนสนิทของจอมพลสฤษดิ์) เป็นกรรมการของธนาคารตั้งแต่พ.ศ. 2501- 2525 รวม 25 ปี และพล.ต.ประยุทธ์ จารุเสถียร (บุตรชายจอมพลประภาส จารุเสถียร) (ดูรายละเอียดตารางที่ 4.9)

อันที่จริงแล้วพื้นฐานของตระกูลรัตนรักษ์ ก็เหมือนกับนายทุนการเงินคนอื่นๆ ที่เริ่มจากการเป็นนายทุนการค้า แล้วใช้เวลาในการสะสมทุนมา ตระกูลรัตนรักษ์เริ่มทำธุรกิจเมื่อ พ.ศ. 2488 โดยก่อตั้งธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด หลังจากนั้นได้อาศัยเงินทุนดังกล่าว มาขยายธุรกิจการค้าของตนอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ก่อนพ.ศ. 2500 ตระกูลรัตนรักษ์มีธุรกิจเพียง 4 บริษัทเท่านั้น โดย 3 แห่งเป็นธุรกิจการเงิน อีกหนึ่งแห่งเป็นธุรกิจการค้าและบริการ หลังจาก พ.ศ. 2500 ธุรกิจได้ขยายตัวอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ มีธุรกิจรวม 26 บริษัทจำนวนเป็นภาคการเงิน 6 บริษัท ภาคการค้าและบริการ 14 บริษัท และภาคหัตถอุตสาหกรรม 6 บริษัท² (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก)

¹ Akira Suehiro, op.cit., pp.289-297.

² Ibid.

ค. ธนาคารกสิกรไทย ทรูกรุ๊ป จำกัด และทุนขนนาง

เป็นธนาคารหนึ่งที่มีกลุ่มนายทหารเข้าไปข้องเกี่ยว แต่มีจำนวนไม่มากหากเทียบกับธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารอื่นๆ นายทหารที่เข้าเป็นกรรมการที่สำคัญได้แก่จอมพลถนอม กิตติขจร เข้าเป็นตั้งแต่พ.ศ.2500 จนถึงพ.ศ.2507 หลังจากนั้นเป็นนายกรัฐมนตรีสืบทอดจากจอมพลสฤษดิ์แล้วได้ลาออกจากการเป็นกรรมการ นอกจากนั้นก็ยังมีพล.อ.เจริญ รัตนกุลเสรี เรืองฤทธิ์และพล.ต.อ.ภา สารสิน ที่เป็นกรรมการและมีหุ้นเพียงเล็กน้อย ส่วนผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นของตระกูลสุรชาติ ทรูกรุ๊ป และนายทุนรายอื่นๆ แต่ธนาคารกสิกรไทย เป็นธนาคารที่ได้รับการปกป้องจากสถาบันกษัตริย์ เนื่องจากมีหุ้นบางส่วนในธนาคารแห่งนี้และมีตัวตนของสถาบันเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิดโดยนายทุนเพิ่ม ไกรฤกษ์เป็นประธานกรรมการช่วงก่อนพ.ศ.2516 (ดังตารางที่ 4.10)

สำหรับการกระจายธุรกิจของธนาคารแห่งนี้มีจำนวนไม่น้อย โดยเริ่มจากการเป็นนายทุนการค้า แล้วใช้เวลาในการสะสมทุนมา ตระกูลสุรชาติเริ่มทำธุรกิจเมื่อ พ.ศ.2444 ด้วยการค้าไม้โรงเลื่อย และส่งข้าวออกต่อเนื่องเรื่อยมา ก่อนพ.ศ.2500 ตระกูลสุรชาติมีธุรกิจรวมทั้งสิ้น 29 บริษัท จำนวนเป็นธุรกิจการเงิน 6 บริษัท หัตถอุตสาหกรรม 5 บริษัท และธุรกิจการค้าและบริการ 18 บริษัท หลังจากพ.ศ.2500 จนถึง พ.ศ. 2523 ธุรกิจของตระกูลสุรชาติได้ขยายตัวอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ มีธุรกิจรวม 42 บริษัท จำนวนเป็นภาคการเงิน 11 บริษัท ภาคหัตถอุตสาหกรรม 16 บริษัท และภาคการค้าและบริการ 15 บริษัท¹ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก)

ง. ธนาคารศรีนคร ตระกูลเตชะไทยด้อย และทุนขนนาง

ตระกูลเตชะไทยด้อยมีหุ้นอยู่หลายธนาคาร ไม่เพียงเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารศรีนครเท่านั้น แต่ยังมีหุ้นในธนาคารเอเซียและธนาคารมหานคร ตระกูลนี้มีรูปแบบการค้าเน้นธุรกิจไม่แตกต่างจาก 3 ตระกูลแรกที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น และมีความผูกพันที่เหนียวแน่นกับกลุ่มการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มขอยราชครูกับตระกูลศรีเพ็ญทั้ง และตระกูลพานิชีที่มีความแนบแน่นกับมากในการค้าเงินธุรกิจและการลงทุน อย่างไรก็ตามธนาคารศรีนครไม่เพียงแต่เป็นแหล่งเงินทุนให้กับกลุ่มธุรกิจการเมืองกลุ่มขอยราชครูเท่านั้น แต่ธนาคารแห่งนี้ยังเป็นแหล่งเงินทุนให้กับกลุ่มจอมพลสฤษดิ์-อนันตประภาส อีกด้วย โดยเฉพาะการลงทุนในภาคหัตถอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ บริษัทบางกอกเบียร์ ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ กล่าวคือ เมื่อครั้งที่จอมพลสฤษดิ์ มาอำนวยความสะดวกเพลิงไฟใหม่ถนนสามเสน จึงขอเช่าที่ดินตั้งของที่ดินแปลงนี้มาก ซึ่งที่ดินแปลงนี้มีประมาณ 15 ไร่ จอมพลสฤษดิ์ จึงปรารถนาว่า ต้องการใช้ที่ดินแปลงนี้ ซึ่งหาได้ยากมากในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นประโยชน์ ดังนั้นจึงให้นายบรรเจิด ชลวิจารณ์ ติดต่อขอซื้อที่ดินแปลงดังกล่าวจากนายสงวน ปานะนันท์ ผู้เป็นเจ้าของที่ยอมขายโดยดี เมื่อได้ที่ดินเรียบร้อยแล้วได้ใช้ที่ดินนี้เป็นที่จัดเก็บกากน้ำตาล (Molasses) เพื่อขายให้แก่โรงงานสุราบางยี่ขันซึ่งกระทรวงการอุตสาหกรรมดูแลอยู่ หลังจากนั้นอีกไม่นานจอมพลสฤษดิ์ได้ขอความเห็นจากนายสัญญา ยมะสมิต ขณะนั้นเป็นกรรมการผู้จัดการธนาคารเอเซียอยู่(จอมพลสฤษดิ์ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอยู่ด้วย) นายสัญญาจึงเสนอว่า ควรทำโรงงานผลิตเบียร์ จึงให้นายสัญญาได้ทำการเจาะน้ำบริเวณนี้ลงไปพิสูจน์ที่เยอรมันปรากฏว่าเหมาะสำหรับผลิตเบียร์มาก

¹ Ibid.

จอมพลสฤษดิ์ จึงให้เริ่มก่อตั้งบริษัททางกอกเบียร์ขึ้น และมีคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย พล.ท.จิตติ นาวิเสียร พล.ค.ท.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ พล.ค.อัมพร จินตกานนท์ พล.ค.ประหยัด นิละคุปต์ นายพร ศรีจามร นายสัญญา ยะสมิต ม.ล.ปิ่นไทย มาลากุล และนายบรรเจิด ชลวิจารณ์ โดยบริษัทเริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2501 เสร็จเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2506 จอมพลสฤษดิ์มอบหมายให้นายบรรเจิด ชลวิจารณ์เป็นผู้ช่วยการ นายทองคุลย์ ธนะวีรต์ เป็นผู้จัดการ การดำเนินงานของบริษัทไม่สู้จะดีนัก เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับเบียร์ตราสิงห์ของบริษัทบุญรอดได้ บริษัทจึงประสบภาวะการขาดทุนมาตลอด พล.อ.จิตติ นาวิเสียร ในฐานะประธานกรรมการบริษัทจึงได้ร้องขอนายอุเทน เศรษฐโพลย์ที่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจด้านนี้มาช่วยในการบริหาร ใน พ.ศ. 2508 นายอุเทน จึงเปลี่ยนชื่อบริษัทใหม่เป็น บริษัทไทยอมฤตบริเวอรี่ จำกัด มีการเพิ่มทุนให้สูงขึ้นและปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น โดยการอำนวยการเงินเชื่อจากธนาคารศรีนครนั่นเอง ในช่วงแรกภายใต้การบริหารของนายอุเทน การดำเนินงานของบริษัทยังประสบการขาดทุนอยู่ จนกระทั่งผลิตเบียร์กลอสเตอร์ออกสู่ตลาด บริษัทจึงเริ่มมีผลกำไรขึ้นมา

อุตสาหกรรมผลิตสุรา ตระกูลเศรษฐโพลย์เป็นผู้บุกเบิกการผลิตจากรัฐบาลโดยร่วมกับตระกูลมหาคุณ และตระกูลเหล่าจินดา ด้วยการประสานกับผู้มีอำนาจทางการเมือง เพื่อจะได้มาซึ่งการคุ้มครองการผูกขาดจากรัฐ ในการผลิตสุรามีบริษัทในเครือ 4 บริษัทในการดูแลการผลิตสุราแต่ละชนิด คือ บริษัทสุรามหาคุณ จำกัด (2502) ผลิตสุราปรุงพิเศษ บริษัทสุราไทยทา จำกัด (2506) ผลิตสุราขาวและสุราปรุงพิเศษ บริษัทไทยอมฤตบริเวอรี่ จำกัด (2508) ผลิตเบียร์ และบริษัทสุรามหาคุณ จำกัด (2516) ผลิตสุราจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยตระกูลเศรษฐโพลย์ ถือหุ้นทั้งหมด ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจจึงมีมากเนื่องจากไม่มีคู่แข่ง และความช่วยเหลือของผู้มีอำนาจทางการเมือง ดังจะเห็นจากรายชื่อกรรมการของบริษัทสุรามหาคุณ จำกัดที่ประสบความสำเร็จสูงสุดเมื่อเทียบกับอีก 3 บริษัท อันมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นประธานกรรมการ ส่วนกรรมการได้แก่ พล.ค.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ พล.อ.กฤษณ์ สีวะรา และพล.อ.อ.ทวี จุลละทรัพย์ โดยที่พล.ค.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่¹

นอกจากนี้ตระกูลเศรษฐโพลย์มีธุรกิจประเภทอื่นๆจำนวนมากกล่าวคือ ก่อน พ.ศ. 2500 ตระกูลเศรษฐโพลย์มีธุรกิจเพียง 15 บริษัทงานหนักเป็น ภาคการเงิน 4 บริษัท ภาคการค้าและบริการ 9 บริษัท และภาคอุตสาหกรรม 2 บริษัท หลังจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้น มาธุรกิจของตระกูลเศรษฐโพลย์ ได้ขยายตัวอย่างกว้างสอดคล้องกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงนั้น โดยมีธุรกิจรวม 61 บริษัท งานหนักเป็นภาคการเงิน 30 บริษัท ภาคอุตสาหกรรม 5 บริษัท และภาคการค้าและบริการ 26 บริษัท² (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก)

¹ พรชัย บัวเล็ก, อ้างแล้ว, หน้า 288-290.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 284-287.

³ Akira Suehiro, op.cit., pp. 289-297.

จ. ธนาคารเอเชีย กับทุนขุนนาง

เดิมมีชื่อว่าธนาคารเอเชียเพื่อการอุตสาหกรรมและพาณิชย์การ ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2482 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการหารายได้ให้มหาวิทยาลัยและเป็นที่ฝึกฝนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยมีรายนามกรรมการที่สำคัญดังนี้ นายเดือน บุญภาค นายพลุย์ พลเมงค์ นายวิจิตร ลุติตานนท์ และนายทวี ตะเวทีกุล เป็นต้น แต่หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ธนาคารแห่งนี้ก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของหุ้นของทัพบกและหุ้นของมหาวิทยาลัยที่ถืออยู่ถูกโอนไปเป็นของจอมพลสฤษดิ์ในพ.ศ. 2494 หลังจากนั้นเป็นต้นมา จอมพลสฤษดิ์ได้ใช้ธนาคารแห่งนี้หาผลประโยชน์อย่างกว้างขวางซึ่งกล่าวมาแล้วเบื้องต้น นอกจากจอมพลสฤษดิ์ ษะรัชต์จะเป็นประธานกรรมการแล้ว กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในช่วงนั้น ล้วนเป็นคนของจอมพลสฤษดิ์แทบทั้งสิ้น อาทิ พล.อ. จิตติ นาวิเสียดิร พล.อ. อ. บุญ จันทรมงคล พล.ร.อ. หลวงชำนาญ อรรถยุทธ์ นายทองคล้าย ษะรัชต์ นายบรรเจิด ชลวิจารณ์ และร.อ. ฝรั่ง กิตติขจร ฯลฯ (ดังตารางที่ 4.11)

ฉ. ธนาคารมหานคร กับทุนขุนนาง

เดิมเรียกว่า ธนาคารต้นเบ็ญจุน นับเป็นธนาคารที่ทุนขุนนางกับกลุ่มนายทุนเข้าไปร่วมหาผลประโยชน์อย่างมากอีกธนาคารหนึ่งกล่าวคือ กลุ่มของพล.อ. กฤษณ์ สีวะรา ได้ซื้อกิจการในพ.ศ. 2503 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารไทยพัฒนาใน พ.ศ. 2511 และต่อมากลุ่มของพล.อ. ฝรั่ง กิตติขจร เข้าถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารและใน พ.ศ. 2513 เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารมหานครจนถึงปัจจุบัน ส่วนคณะกรรมการของธนาคารในช่วงนั้น มีทั้งนายทหารระดับผู้นำนักธุรกิจคนใกล้ชิดกับผู้บริหารเมือง และข้าราชการที่สำคัญมี พล.อ. กฤษณ์ สีวะรา พล.ต. อัมพร จินตกานนท์ พล.ต. ไชยดี หิรัญชัยวุฒิ พล.ต. ประเสริฐ ธรรมศิริ พล.ต. อ. ปราโมทย์ จงเจริญ พล.ต. ฝรั่ง กิตติขจร นายสงวน จันทรสชา (น้องชายต่างมารดาของจอมพลสฤษดิ์) นายชัยยุทธ วรรณสุต และนายคุณ คุณถิน เป็นต้น (ดังรายละเอียดตารางที่ 4.12)

ช. ธนาคารสหธนาคาร กับทุนขุนนาง

ก่อตั้ง พ.ศ. 2492 กล่าวได้ว่าเป็นธนาคารที่มีนายทุนขุนนางเป็นกรรมการเกินครึ่งในช่วงสองทศวรรษแรกของการดำเนินงานกิจการที่สำคัญได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร พล.ต. อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ พล.อ. กฤษณ์ สีวะรา พล.อ. อ. เฉิมเกียรติ วัฒนางกูร พล.อ. อ. บุญ จันทรมงคล พล.ต. ค. ชุมพล โลหะชาละ พล.ท. แสง เสนาฝรั่ง นายบรรเจิด ชลวิจารณ์ (นักธุรกิจที่ใกล้ชิดจอมพลสฤษดิ์) นายชำนาญ เพ็ชรชาติ (เครือญาติของจอมพลถนอม) และนายสัท มหาคุณ (นักธุรกิจที่ใกล้ชิดทหาร) (ดังตารางที่ 4.13)

4.4.2 ภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้เป็นภาคที่อุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เกิดภาพที่แตกต่างในการวิเคราะห์ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรยกกรณีกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมมาถ้อยถึงเพราะต้องการที่จะชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มการเมือง - กลุ่มธุรกิจ - บริษัทข้ามชาติ ร่วมกับแสวงหาผลประโยชน์ อันเกิดจากการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาล และอุตสาหกรรมก่อสร้างนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงมากในช่วงดังกล่าว

กลุ่มบริษัทอิตาลี

1) ประวัติความเป็นมา

เริ่มก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2498 มีนายชัยบุษ กรรณบุตรและบุคคลราชสกุลวรวรรณร่วมกับ ดร. เบอร์ลิงก์ไวรี จัดตั้งบริษัทอิตาลีอินดัสเตรียล จำกัด เป็นบริษัทแรกของกลุ่ม เดิมเป็น ดร. เบอร์ลิงก์ไวรี เป็นกรรมการผู้จัดการของบริษัทอิตาลีก่อสร้างและสถาปัตย์ จำกัด ซึ่งเป็นสาขาของบริษัทอาร์ดีเมคิส ในประเทศอิตาลี ซึ่งมีประสบการณ์ในการรับเหมาก่อสร้างในเวียดนามมาก่อน หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงประเทศในทวีปยุโรปได้รับความเสียหายอย่างมาก ธุรกิจต่างๆ จึงได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ด้วยสาเหตุที่กล่าวทำให้บริษัทอาร์ดีเมคิส จำกัด ต้องขายหุ้นบริษัทของตนให้แก่บริษัทก่อสร้างจากสหรัฐอเมริกาหลายบริษัท ตามแผนการฟื้นฟูทวีปยุโรปขององค์การสหประชาชาติที่ตั้งองค์การขึ้นมาเพื่อให้การช่วยเหลือมีชื่อว่า UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) จากความช่วยเหลือทางการเงินของสหรัฐอเมริกา และภายหลังองค์การนี้ถูกยุบใน พ.ศ. 2490 แล้ว แทนที่ด้วยแผนการมาแรลล์เมื่อสหรัฐอเมริกาช่วยเหลือทางการเงินเช่นเดิม แผนการนี้ขยายะทางการเมืองมากพอๆกับการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจภายใต้แผนการมาแรลล์ การให้เงินช่วยเหลือต่างๆ จะต้องผ่านบริษัทของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ดังนั้นบริษัทในทวีปยุโรปจึงประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ จนต้องขายหุ้นให้กับบริษัทจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับบริษัทอาร์ดีเมคิสที่กล่าวมาข้างต้น

ในช่วงปลายทศวรรษ 2490 บริษัทก่อสร้างของสหรัฐอเมริกาที่ถือหุ้นบริษัทอาร์ดีเมคิส ได้ตกลงกันว่าการก่อสร้างใดๆในยุโรปจะต้องให้บริษัทที่ถือหุ้นของบริษัทอาร์ดีเมคิสเท่านั้นเป็นผู้รับเหมา รวมทั้งโครงการก่อสร้างภายใต้ความช่วยเหลือทางการเงินของธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ จากข้อตกลงนี้หลังจาก พ.ศ. 2497 เป็นต้นมาโครงการก่อสร้างต่างๆในยุโรปจึงควบคุมโดยบริษัทก่อสร้างของอเมริกาทั้งสิ้น¹

ในประเทศไทยเดิมโครงการก่อสร้างใหญ่ของรัฐบาล บริษัทก่อสร้างกรรณบุตรมักได้รับการสัมปทานอยู่แล้ว นอกจากนั้นบริษัทยังมีความสัมพันธ์กับบริษัทก่อสร้างจากสหรัฐอเมริกาอยู่หลายบริษัท เช่น บริษัท Clark Construction บริษัท Mason International ต่างเป็นทั้งตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักร และอุปกรณ์เกี่ยวกับการก่อสร้างในไทยให้แก่บริษัทที่กล่าวนี้ด้วย ภายหลังจากพ.ศ. 2498 ประเทศไทยได้เริ่มก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ เช่น เขื่อนภูมิพล ถนนสายหลักๆ ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้น บริษัทที่จะได้รับการสัมปทานจะต้องเป็นบริษัทที่มีสายสัมพันธ์อันดีกับผู้มี

¹ Yoshihara Kunio, op. cit., pp. 214-215.

² บริษัทก่อสร้างเหล่านี้ได้แก่ บริษัท Clark Construction บริษัท Mason - International บริษัท Taylor Complex บริษัท ST. Joe บริษัทเหล่านี้ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากธนาคารสหรัฐอเมริกาเช่น Chase Bank City Bank และ Bank of America คูวารสารเศรษฐกิจการเมือง ฉบับที่ 9 ปีที่ 1 ระหว่าง วันที่ 23 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม 2521

อาจเป็นอย่างดีและยังต้องครอบคลุมทั้งรัฐบาลท้องถิ่นและต่างประเทศ (ประเทศสหรัฐอเมริกา และ องค์การระหว่างประเทศ) ด้วย เหตุที่กล่าวนี้บริษัทอิตัลไทยอินดัสเทรียล จำกัด จึงได้รับผลประโยชน์ จากโครงการเหล่านี้และเป็นผู้ผูกขาดโครงการก่อสร้างที่เป็นของรัฐบาลเรื่อยมาตลอด นอกเหนือสิ่ง อื่นในองค์การระหว่างประเทศเหล่านี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ควบคุมการบริหารและงบประมาณ เงินให้กู้แก่โครงการต่างๆ ที่เสนอมา จึงการันตีได้ว่าโครงการที่เกิดขึ้นในไทยบริษัทอิตัลไทยอินดัส เทรียล จำกัด จะเป็นผู้ได้รับการสัมปทานแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้หากมองการทำธุรกิจของบริษัท แล้วพบว่าจะมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มอำนาจเสมอ ซึ่งจะกล่าวดังนี้

วัสดุก่อสร้าง: เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าให้กับบริษัทต่างชาติโดยเฉพาะบริษัทจากสหรัฐ อเมริกา และญี่ปุ่น

วัสดุอาคาร : ร่วมก่อตั้งบริษัทค้าวัสดุก่อสร้างกับบริษัทปูนซีเมนต์ไทย เพื่อทำการผูกขาด ตลาดวัสดุก่อสร้างและยังมีบริษัทอิฐสยาม จำกัด และบริษัท Siam Machinery Equipment ซึ่งผลิต อิฐและเหล็กในโครงการก่อสร้าง

วิศวกรรรมและการก่อสร้าง : มี ดร.เบอร์ลิ่งคิงวารีเป็นผู้บริหารงาน ผลจากการได้รับ สัมปทานมากมายในโครงการต่างๆ ได้ทำรายได้ให้แก่บริษัทเป็นอันมากจนต้องแยกแผนกวิศวกรรมออก จากแผนกการก่อสร้างและแผนกการก่อสร้างจึงตั้งเป็นบริษัทใหม่ในนาม บริษัท อิตาเลียนไทยดีเวล ลอปเม้นต์ จำกัด ขณะที่แผนกวิศวกรรมก็ทำหน้าที่ควบคุมโครงการก่อสร้างต่างๆ ของธนาคารโลก ธนาคารแห่งเอเชีย กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และ AID เป็นต้น ครอบคลุมการปฏิบัติงานใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นอกจากรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจของบริษัทอิตัลไทยยังเป็นลักษณะของการผูกขาดเพียง รายเดียวอย่างชัดเจน เนื่องจากมีบริษัทก่อสร้างท้องถิ่นมีประมาณ 3,000 บริษัททั่วประเทศเป็นผู้รับ เหมาย่วงต่อ (Sub-Contracting) โดยทางบริษัทอิตัลไทยจะเป็นผู้ดำเนินการประมูล ร่วมถึงการ ออกแบบการก่อสร้าง ตลอดจนการจัดหาวัสดุสำหรับใช้ในการก่อสร้างให้แก่บริษัทในท้องถิ่นนั้นๆ โดย ผ่านตัวแทนจำหน่ายของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย การที่บริษัทท้องถิ่นต้องเข้ามาเป็นเครือข่ายให้บริษัทอิตัล ไทย นอกจากเสียค่าสมาชิกแล้ว จะต้องเสียค่าประกันให้กับบริษัทอีกด้วย นับเป็นการผูกขาดอย่างเป็น ระบบตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งโครงการแล้วเสร็จ

2) บริษัทในเครือ

จากการผูกขาดในอุตสาหกรรมก่อสร้างทำให้บริษัทอิตัลไทย สามารถกระจายธุรกิจ ในกลุ่มชนให้กว้างขวางขึ้นทั้งในภาคการเงิน การค้าและบริการ รวมทั้งภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็น การร่วมลงทุนกับบริษัทชั้นนำในแต่ละภาคธุรกิจนั้นๆ โดยเฉพาะ อาทิ บริษัทอิฐสยาม จำกัด และบริษัท

¹ จากองค์ประกอบของบริษัทอิตัลไทยอินดัสเทรียล จำกัด ซึ่งมีสายสัมพันธ์อันดีกับชนชั้น นาทองไทย อันได้แก่ ราชสกุลวรวรรณมีสายสัมพันธ์กับชนชั้นศักดินา ตระกูลกรรมสิทธิ์มีสายสัมพันธ์อัน แน่นแฟ้นกับกลุ่มทหาร (จอมพลประภาส จารุเสถียร) ขณะที่ดร.เบอร์ลิ่งคิงวารีเป็นตัวแทนผลประโยชน์ จากบริษัทสหรัฐอเมริกาที่มีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ฯลฯ , เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-27.

² โปรดดูวารสารเศรษฐกิจการเมือง ฉบับที่ 9 ปีที่ 1 ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์- 1 มีนาคม 2521, หน้า 27-35.

Siam Machinery Equipment ร่วมทุนกับบริษัททุนซีเมนต์ไทย จำกัด นอกจากนี้ยังมีหุ้นในบริษัท
 วรรณสุทร เจเนอรัล แอสเซมบลี จำกัด เป็นตัวแทนจำหน่ายรถเข็นจากประเทศอิตาลีเพียงผู้เดียว
 ในประเทศ และยังได้ตั้งบริษัทไทยแทรก โดยอาศัยโรงงานของบริษัทวรรณสุทร เจเนอรัล แอสเซมบลี
 เป็นที่พักอะไหล่รถแทรกเตอร์เข้ามาจำหน่ายในประเทศอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจของ
 กลุ่มบริษัทอิตัลไทย นอกจากจะพึ่งพาอิทธิพลจากต่างชาติแล้ว ยังมีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับชนชั้นศักดินา
 และผู้นำทางการเมืองทหารอีกด้วย โดยเฉพาะจอมพลประภาส จารุเสถียรซึ่งมีความสนิทสนมกับตระกูล
 วรรณสุทรมาก่อน จึงเกื้อหนุนให้ธุรกิจของบริษัทจึงขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นบริษัทผูกขาดใน
 ธุรกิจก่อสร้างของไทยต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน และได้อาศัยผลกำไรจากธุรกิจดังกล่าวขยายไป
 ยังธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการเงิน สิ่งพิมพ์และค้าขาย รวม 22 บริษัท (ดังรายละเอียดตารางที่ 4.3)

3) บริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด

เดิมเป็นแผนกวิศวกรรมและการก่อสร้างของบริษัทอิตัลไทยอินดัสเตรียล จำกัด ซึ่งมี
 ดร.เบอร์ดีงส์ไวรีเป็นผู้บริหารงาน หลังจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงทำให้รัฐบาล
 มีความต้องการลงทุนทางด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น และรัฐบาลเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจ
 เอกชนที่มีความสามารถเข้ามาประมูลในโครงการสัมปทานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้น ด้วย
 เหตุนี้บริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัดได้รับสัมปทานมากมายในโครงการต่างๆ ได้ทำราย
 ได้ให้แก่บริษัทเป็นอันมาก จนต้องแยกแผนกวิศวกรรมออกจากแผนกการก่อสร้างและแผนกการก่อสร้าง
 ออัมตะตระกูลวรรณสุทร และราชกุลวรารมเป็นหุ้นก่อตั้ง โดยมีบริษัทอิตัลไทยอินดัสเตรียล จำกัดถือหุ้น
 100 % ตามหนังสือบริคณห์สนธิ เลขที่ 226/2501 ในระบอบบริษัทก่อตั้งด้วยทุนจดทะเบียน 2
 ล้านบาท แบ่งเป็นหุ้นสามัญ 20,000 หุ้น มูลค่าหุ้นที่ตราไว้หุ้นละ 100 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนิน
 ธุรกิจก่อสร้างทั่วไป โดยมีหุ้นก่อตั้งรวม 7 คนตามหนังสือบริคณห์สนธิดังนี้

1. นายแพทย์ชัยยุทธ วรรณสุทร	2. มรว.พรตจิตร วรรณสุทร
3. มจ.วัลภากร วรารม	4. มรว.ชวพิศนดากร วรารม
5. มรว.ฉันทากร วรารม	6. มรว.ฉวัลภากร วรารม
7. นายบุตรรอด ช่วยกระจำจาง	

โครงการการถือหุ้นของบริษัท ตระกูลวรรณสุทรถือหุ้นรวมร้อยละ 62.40 บริษัทอิตัล
 ไทย โฮลดิ้งส์ขณะนี้ จำกัด ร้อยละ 14.58 บริษัทอิตัลไทยอุตสาหกรรม จำกัด ร้อยละ 17.02 บริษัท
 ซี.พี.เค.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ร้อยละ 6.0 และอื่นๆ ร้อยละ 0.01 เมื่อต้นพ.ศ.2533 มีข้อ
 ตั้งใจประการหนึ่งว่าเดิมการถือหุ้นของบริษัทจะมีบริษัทอิตัลไทยอินดัสเตรียล จำกัด เป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด
 และโครงการการถือหุ้นเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมากและมีแนวโน้มการถือหุ้นของตระกูลวรรณสุทรมีสูงขึ้น
 ตามจำนวนเงินทุนที่มีเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อต้นพ.ศ.2537 ตระกูลวรรณสุทรถือหุ้นในบริษัทรวมร้อยละ
 72.599 ขณะที่การถือหุ้นในรูปบริษัทลดลงดังนี้ บริษัทอิตัลไทย โฮลดิ้งส์ขณะนี้ จำกัด ร้อยละ 13.333
 บริษัทอิตัลไทยอุตสาหกรรม จำกัด ร้อยละ 10.000 บริษัทซี.พี.เค.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ร้อยละ
 1.667 และอื่นๆ ร้อยละ 2.407 ส่วนทุนจดทะเบียนนั้นเริ่มแรก 2 ล้านบาทในพ.ศ.2501 และ

1 โปรดดูราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 75 ตอนที่ 80 ลงวันที่ 16 ตุลาคม

เพิ่มขึ้นตามลำดับจนกระทั่งพ.ศ. 2534 เพิ่มขึ้นเป็น 500 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 2,500 ล้านบาทเมื่อสิ้น พ.ศ. 2537¹ นอกจากนี้บริษัทยังถือหุ้นในบริษัทย่อยและบริษัทในรวม 19 บริษัท แยกเป็นบริษัทย่อย 7 บริษัท บริษัทร่วมทุน 7 บริษัท และบริษัทที่เกี่ยวข้อง 5 บริษัท²

ผู้บริหารของบริษัท ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกดำรงตำแหน่งกรรมการ และผู้บริหารอีก 17 คนซึ่งตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิจะเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม ส่วนตำแหน่งหลักๆ ของบริษัทยังคงเป็นคนในตระกูลควบคุมดูแล อาทิ ตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร และกรรมการผู้จัดการ เป็นต้น สำหรับบุคคลภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ในปัจจุบันมี พล.ต.อ. เภา สารสิน อิศิต รอนายกรัฐมนตรีและอธิบดีกรมตำรวจ และร.ต.ท. วัชรชัย บุญยะอนันต์ อธิบดีกรมการผู้จัดการใหญ่บริษัทการบินไทย จำกัด

ขอบข่ายการดำเนินงานธุรกิจงานนอกเป็น 8 ประเภท ดังนี้ (1) การก่อสร้างอาคารสำนักงานและโรงแรม (2) การก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (3) การวางระบบท่อขนส่ง (4) การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน (5) การก่อสร้างสนามบิน ท่าเรือ และงานทางทะเล (6) การสร้างเขื่อน อุโมงค์ และโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า (7) งานระบบโครงสร้างเหล็ก (8) งานระบบการสื่อสารและโทรคมนาคม โครงการที่งานนอกมาข้างต้นแต่ละโครงการมูลค่าการลงทุนค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงหารายได้ให้บริษัทในแต่ละปีเกือบหนึ่งล้านบาท³

3) โครงการที่ได้รับการสัมปทาน

สำหรับโครงการที่ได้รับการสัมปทานจากรัฐบาลในนามบริษัทอิตัลไทยที่สาขามีดังนี้

(1) ถนนพหลโยธิน ตั้งแต่ กรุงเทพฯ-สระบุรี-ธพบรี-โคกสราโรง-ศาลา-ชัยนาท-นครสวรรค์-กำแพงเพชร-ตาก-เนิน-ลำปาง-เชียงราย

(2) ถนนสุขุมวิท ตั้งแต่ กรุงเทพฯ-สมุทรปราการ-บางปะกง-ชลบุรี-สัตหีบ-ระยอง-จันทบุรี-ตราด

(3) ถนนเพชรเกษม ตั้งแต่ กรุงเทพฯ-นครปฐม-ราชบุรี-เพชรบุรี-หัวหิน-ประจวบคีรีขันธ์-หัวขี้เหล็ก-ชุมพร

(4) ทางหลวงสายฉะเชิงเทรา-ปราจีนบุรี

นอกจากนี้เมื่อบริษัทอิตัลไทยได้เปิดดำเนินการในเขตลาวและเวียดนาม ได้แยกตัวออกมาจากแผนกก่อสร้างของบริษัทอิตัลไทยมีโครงการที่ได้รับการสัมปทานจากรัฐบาลที่สาขามีมากมาย (ดังรายละเอียดตารางที่ 4.4)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ คู่มือสำรวจและเสนอขายหุ้นสามัญเพิ่มทุนของบริษัทอิตัลไทย คือ เวลอปเมนต์ จำกัด, หน้า 32.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-31.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ตารางที่ 4.3
บริษัทในเครือกลุ่มบริษัทไทย

ชื่อบริษัท จำกัด	ก่อตั้งเมื่อ	% ของหุ้นถือ	ลักษณะกิจการ
1. Italthai Industrial	2498	100.0	ค้าขายขนถ่ายเครื่องจักร ผลิตอิฐ อุตสาหกรรมและเคมี ฐานต่างประเทศ
2. Italianthai Development	2501	100.0	รับเหมาก่อสร้าง
3. Nipa Lodge	2507	62.0	กิจการโรงแรม
4. Siam Brick Products	2510	90.0	ผลิตอิฐเผาชนิดกลวง
5. Italthai Gas Service	2510	100.0	ค้าขายขนถ่ายแก๊ส
6. Siam Hotel Syndicate	2510	51.0	โรงแรมโอเรียนเต็ล
7. World Press	2510	51.0	ธุรกิจหนังสือพิมพ์
8. Italthai Finance Corp.	2512	100.0	ธุรกิจการเงิน
9. Italthai Holding	2513	100.0	บริษัทร่วมทุน
10. Ital-Lao Import Export	2513	100.0	ค้าขายขนถ่ายสินค้าทางการค้า
11. Allied Newspapers	2514	12.5	ธุรกิจหนังสือพิมพ์
12. Brasseries et Glacieres	2515	20.0	ผลิตและขบวนการขวดโกลาโกล่า
13. Siam Sightseeing	2515	100.0	ธุรกิจเรือสำเภา
14. Orchid Lodge	2515	76.0	ธุรกิจโรงแรม
15. Samila Hotel	2516	26.0	ธุรกิจโรงแรม
16. Rincone Hotel	2516	26.0	ธุรกิจโรงแรม
17. Siam Machinery Equip't	2516	51.0	ผลิตเหล็กหล่อและอะไหล่เครื่องใช้ทำ
18. Television Rentals	2516	20.0	ธุรกิจเช่าส่งเครื่องใช้ไฟฟ้า
19. Laos (BGL)	2516	30.0	ค้าขายขนถ่ายของ. ซิงโคร
20. Societe Long Hong	2516	30.0	ค้าขายขนถ่ายเบียร์
21. Madichthai	2517	40.0	ค้าขายขนถ่ายอุปกรณ์การแพทย์
22. Thai Trac	2517	62.0	ค้าขายขนถ่ายรถเข็น

ที่มา : ราชการเศรษฐกิจการเมือง ฉบับที่ 9 ปีที่ 1 ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์-1 มีนาคม 2521

ตารางที่ 4.4
โครงการที่ได้รับเงินจากบริหารขององค์กรวิทยาลัยใหม่

ชื่อโครงการ	นางสาวหมายเลข	ระบอบ (คณ.)	ค่าก่อสร้าง (บ.)	ระยะเวลา
1. หลังคา-สุราษฎร์ (คณหลังคา-โยธา)	41	62.600	75.753*	25 มี.ค.16-24 ส.ค.18
2. รังนก-งานคณ 3	103	22.995	60.550*	28 ค.ย.16-28 ส.ค.18
3. ชั่ว-คณาจารย์-ค.นิสิต	1081	25.150	46.601*	30 ค.ย.17- 2 มี.ค.19
4. สันทราย-ชรัว	1001	81.000	47.490*	24 ส.ค.16-23 ส.ค.18
5. คณเมือง-สระบุรีคณ 1	1	27.500	94.833	1 ค.ย.13-31 มี.ค.17
6. คณ.25 บ.นิสิต-ชรัวโคก	1081	100.000	107.227	4 ค.ย.15- 2 ส.ค.17
7. ช่อ-คณาจารย์-ชรัวโคก	1081	22.000	32.010	25 มี.ค.16-18 ส.ค.17
8. คณ.26-คณ.35-บ.นิสิต-ชรัวโคก	1081	9.000	12.734	25 มี.ค.16-18 มี.ค.17
9. โขพระยา-ช่างทอง-คณาจารย์	3195	26.857	55.840	27 ค.ย.16-24 มี.ค.19

หมายเหตุ : * หมายถึงโครงการที่ใช้เงินจากธนาคารโลก

ที่มา : รายงานประจำปีของกระทรวงคมนาคม ระหว่างปี.ศ.2513-2518

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จึงกล่าวได้ว่า การเติบโตของกลุ่มบริษัทอิตาลี มีนัยยะยิ่งกว่าคือ การพึ่งพิงอิทธิพลจากต่างชาติ อีกทั้งยังเป็นการร่วมทุนกับบริษัทข้ามชาติจากสหรัฐอเมริกาจึงมีอิทธิพลต่อการได้รับสัมปทานโครงการก่อสร้างที่เป็นความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในไทย จะต้องเป็นบริษัทในเครือของบริษัทอาร์เมคิสเท่านั้นที่มีสิทธิ์ได้รับการสัมปทาน ซึ่งเท่ากับว่าในประเทศไทยโครงการก่อสร้างจะมีเพียงบริษัทอิตาลีเท่านั้นที่มีสิทธิ์ได้รับ นอกจากนี้กลุ่มบริษัทอิตาลีมีสายสัมพันธ์อันดีกับชนชั้นนำของไทย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มศักดินาและกลุ่มขุนนางกลุ่มบริษัทอิตาลีก็สามารถที่จะประสานประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เช่น การร่วมทุนกับบริษัทปูนซีเมนต์ไทยถึงสามบริษัท ได้รับสัมปทานก่อสร้างเขื่อนภูมิพล ท่าเรือ ทางหลวงสายต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันบริษัทดังกล่าวก็ยังสามารถรักษาการผูกขาดไว้ได้และประมูลโครงการสำคัญต่างๆ ของรัฐบาลได้ตลอด เช่น ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังในโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด อาคารสำนักงานประชุมของ UN ในประเทศไทย ก่อสร้างอาคารสำนักงานของเอกชนรวม 10 แห่ง มูลค่าประมาณ 4,000 ล้านบาท ก่อสร้างโรงแรมรวม 14 แห่ง มูลค่าประมาณ 2,600 ล้านบาท ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 8 แห่ง มูลค่าประมาณ 3,500 ล้านบาท โครงการวางท่อน้ำดื่มและอื่นๆ 8 โครงการ มูลค่าประมาณ 5,700 ล้านบาท ก่อสร้างทางหลวงสายต่างๆ 11 สาย มูลค่าประมาณ 12,100 ล้านบาท โครงการก่อสร้างสนามบินท่าเรือน้ำลึก และอื่นๆ มูลค่ารวมทั้งประมาณ 9,500 ล้านบาท โครงการสร้างเขื่อนและโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าและอื่นมูลค่ารวมทั้งประมาณ 8,600 ล้านบาท และโครงการระบบโครงสร้างเหล็กมูลค่าประมาณ 5,000 ล้านบาท และงานระบบการสื่อสารโทรคมนาคม มูลค่าประมาณ 4,400 ล้านบาท¹ นอกจากนี้หากพิจารณา 3 ปีย้อนหลัง คือ ตั้งแต่พ.ศ.2534 ถึง พ.ศ.2536 พบว่าบริษัทมีรายได้จากโครงการก่อสร้างต่างๆ เป็นมูลค่ารวม 5,891.9 ล้านบาท 7,729.1 ล้านบาท และ 11,525.2 ล้านบาท ตามลำดับ² ดังนั้นการประมูลโครงการต่างๆ จึงไม่มีปัญหาต่ออย่างใด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 หนังสือรวบรวมเสนอขายหุ้นสามัญเพิ่มทุน บริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน); 2537, หน้า 52-67.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

4.5 การแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มทุนขุนนางจะมีรูปแบบ 4 ลักษณะ คือ (1) ไม่มีเงินทุนลงทุกที่แท้จริง (2) รัฐบาลรัฐแล้วหาผลประโยชน์ (3) ใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่รองรับ (4) ดำเนินธุรกิจแบบนายหน้าโดยการใช้อิทธิพลทางการเมือง เพื่อให้ได้สัมปทานโครงการจากรัฐ ซึ่งอยู่ในรูปแบบหนึ่งของทุนขุนนาง รูปแบบดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะมีผลกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรของประเทศต้องสูญเสียและถูกจัดสรรไปแบบไร้ประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ผลประโยชน์ที่สังคมควรได้ยังคงไปอยู่ในกลุ่มคนที่มีอำนาจเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

ดังนั้นรูปแบบการแสวงหาค่าผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะยกกรณีศึกษาออกเป็นสองกรณี คือ หนึ่ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ใช้อิทธิพลทางการเมืองของตนบังคับ กดดัน เพื่อให้ได้มาซึ่งโครงการสัมปทานจากรัฐในการโครงการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน จึงนำกรณีการได้สัมปทานของบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จากัดเข้ามาเป็นรูปแบบ และ สอง เป็นการร่วมทุนกับบริษัทข้ามชาติและแสดงเป็นบริษัทนายหน้า เพื่อขายสัมปทานบัตรที่ได้จากการสัมปทานจากรัฐ โดยนำกรณีการได้สัมปทานของบริษัทเหมืองแร่บูรพาเพชรธุรกิจ จากัด ที่ได้รับสัมปทานขุดแร่ดีบุกแบบพิเศษมาเป็นรูปแบบของการศึกษา

4.5.1 บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จากัด

จากแนวคิดที่ว่า รัฐบาลมีความต้องการสร้างโรงกลั่นน้ำมันขึ้นในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจะทำให้ประหยัดเงินตราต่างประเทศได้อีกทางหนึ่งแล้ว ยังเป็นการสำรวจว่าประเทศนี้ทรัพยากรปิโตรเลียมมากน้อยเท่าใด อันจะเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานนำไปสู่การลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องในอนาคต ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างบริษัทที่มีเจ้าของเป็นคนไทยกับบริษัทต่างชาติ เท่านั้น ปรากฏว่า บริษัทอานและน้ำมันไทย จากัด ได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลพลโทดอนอม กิตติขจร (ตอนเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก) ซึ่งบริษัทนี้มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่และเจ้านายชนชั้นศักดินาได้ร่วมก่อตั้งขึ้น ส่วนบริษัทต่างชาติ คือ บริษัท ซันอิท อินดัสเตรียล จากัด ทั้งสองบริษัทได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลว่า จะตั้งน้ำมันดิบจากต่างประเทศเข้ามากลั่นก่อนในระหว่างที่ทำการสำรวจน้ำมันดิบที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อได้ปริมาณน้ำมันดิบมากเพียงพอแล้วก็จะงดการนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศซึ่งเป็นข้อเสนอที่รัฐบาลเห็นด้วย แต่เมื่อจอมพลสฤษดิ์เข้ามาปกครองประเทศ กลับไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว จึงไม่ยอมอนุญาตให้บริษัททั้งสองดำเนินการ ในขณะที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีความใกล้ชิดกับจอมพลสฤษดิ์อยู่แล้วได้พยายามวิ่งเต้นให้บริษัทสแตนคาร์ต ออยล์ (อินเดียน่า) ได้รับสัมปทานโครงการนี้ ซึ่งเป็นบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ไม่ว่าจะ เป็น ยูร้อม จัสแมค และสถานทูต แต่เนื่องจาก ไม่สามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้ลงตัวและมีปัญหาในเรื่องเงินทุนที่บริษัทมีความต้องการสูงเกินกว่าที่รัฐบาลไทยจะสามารถจัดหาได้ ดังนั้น จอมพลสฤษดิ์จึงระงับการให้สัมปทานแก่บริษัทดังกล่าว¹

¹ ทวี พาณิชวัฒนาเจริญ , บทบาทบรรษัทน้ำมันข้ามชาติที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันไทย, (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2503 ทางรัฐบาลจึงได้ออกประกาศสัมปทานแก่บริษัทที่สนใจ โดยกำหนดแนวทางการพิจารณา ดังนี้

- (1) จะต้องเป็นโรงกลั่นน้ำมันที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 28,000 บาเรลต่อวัน
- (2) โรงกลั่นน้ำมันจะต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐหลังจาก 10 ปีไป
- (3) ให้ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิ์ ดำเนินการโรงกลั่นน้ำมันได้ในช่วงระยะหนึ่งก่อนที่จะโอนเป็นของรัฐ
- (4) ผู้ยื่นคำขอจะต้องยื่นความจำนงภายในวันที่ 3 ธันวาคม 2503

เมื่อรัฐบาลกำหนดแนวทางการพิจารณาแล้ว รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อพิจารณาคุณสมบัติของบริษัทยื่นขอของประกวดเพื่อดำเนินการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน ซึ่งมีนายบุญเกียรติไชย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธานคณะกรรมการและมีรายงานคณะกรรมการ² ดังนี้

1. นายบุญเกียรติไชย	ประธานคณะกรรมการ
2. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	อนุกรรมการ
3. นายพร ศรีจามร	อนุกรรมการ
4. เจ้ากรมพลังงานทหาร	อนุกรรมการ
5. หลวงยุกตเสวีวิวัฒน์	อนุกรรมการ
6. หลวงสัมฤทธิ์ วิศวกรรม	อนุกรรมการ
7. พ.อ.เฉลิมชัย จารุวัตร	อนุกรรมการ
8. พ.อ.ไพโร นาวานุเคราะห์	อนุกรรมการ
9. พล.ร.ค.สุลี สันธุโสภณ	อนุกรรมการ
10. นายป๋วย ใจนบรานนท์	อนุกรรมการ

เมื่อครบกำหนดตามที่ทางการระบุได้มีบริษัทต่างๆ ยื่นความจำนงขอสัมปทาน 11 บริษัท³ รายละเอียดตารางที่ 4.5

¹ สักคินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, อ้างแล้ว, หน้า 261-262.

² เรื่องเดียวกัน.

³ พจร.คค.0202.2.12 ปีก 39 หนังสือของคณะกรรมการที่ 3115 /2503 ลงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2503 และระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรม ครั้งที่ 3/2505 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2503

ตารางที่ 4.5
รายงานบัญชีรายชื่อย่อสาขา

ลำดับ	รายชื่อย่อ	ผู้บริหาร	วัน	เวลา
1.	เขตฯ สระเทพโย จำกัด	ชานดี.บี. โยโย่	2 ธ.ค.2503	
2.	ร่วมทางเอกพาณิชย์ จำกัด	ชายยิ่ง มั่นดี	3 ธ.ค.2503	11.00 น.
3.	วิเทศยนต์วิเศษยนต์ จำกัด	ชายประธา สิงห์เสถียร	3 ธ.ค.2503	11.40 น.
4.	นิคมการสำราญ จำกัด	ชายจอนัน ไทเชอหล้า	3 ธ.ค.2503	11.55 น.
5.	อเนกวิทย์โอเวอวิชัยเขตฯ จำกัด	ชายสุวิทย์ ไร่ชัยนัย	3 ธ.ค.2503	13.07 น.
6.	เขตการค้าวัฒนา ออโต้ จำกัด	ชายวิภาส ดี เขื่อน	3 ธ.ค.2503	14.05 น.
7.	โรงเคมีบ้านไทย จำกัด	ชายวิชัย เอื้อยเกียรติ	3 ธ.ค.2503	14.55 น.
8.	โรงเคมีบ้านไทย จำกัด	ชายวิชัย เอื้อยเกียรติ	3 ธ.ค.2503	14.57 น.
9.	นิคมชัยโครเกษม จำกัด	ชายสมชาย ศรีสุวรรณชัย	3 ธ.ค.2503	14.55 น.
10.	ทางเอกสาธการคำ จำกัด	ชายสุรธรรม สิงห์เสถียร	3 ธ.ค.2503	16.03 น.
11.	ออร์บิก อีโคเคมิคอล จำกัด	ชายสุวิทย์ นันทมวิท	3 ธ.ค.2503	16.15 น.

ที่มา : บัญชีรายชื่อย่อสาขา ฉบับรวม ๘ สาขา, อ้างแล้ว, หน้า 161-162.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของบริษัทต่างๆ ที่ยื่นความจำนงมาจำนวน 11 บริษัท แล้วมีบริษัทที่มีคุณสมบัติตามที่ทางราชการกำหนดและผ่านการคัดเลือก 5 บริษัท ดังนี้

- (1) บริษัท วันรุ่งแอนครันคาอินค์ จำกัด
- (2) บริษัท พินทูก่อสร้าง จำกัด
- (3) บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด
- (4) บริษัท ฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม จำกัด
- (5) บริษัท บางกอกสากลการค้า จำกัด

ผลการพิจารณาของคณะกรรมการได้มีมติเลือกบริษัทฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม จำกัด เป็นผู้ดำเนินการลงทุนในโครงการนี้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากบริษัทของจอมพลสฤษดิ์ที่ตั้งเจ้าประมูลถึงสองบริษัทไม่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ดังนั้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2504 จอมพลสฤษดิ์จึงมีมติดังกล่าว เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้มีการพิจารณาและขอมติเห็นชอบในเรื่องนี้ ซึ่งคณะรัฐมนตรีไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการ แต่กลับเห็นด้วยตามที่จอมพลสฤษดิ์ เสนอให้มีการคัดเลือกบริษัทเจ้าประมูลรอบใหม่ โดยเปิดโอกาสให้แก่ผู้สนใจทั่วไป คณะรัฐมนตรีมีมติมอบเรื่องนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข แล้วนำเสนอนายกรัฐมนตรีในสัปดาห์ต่อไป² นับเป็นเจตนาที่ชัดเจนว่าจอมพลสฤษดิ์ไม่ต้องการให้บริษัท ฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม เป็นผู้ดำเนินการในโครงการนี้

หากพิจารณาบริษัทของจอมพลสฤษดิ์ที่ตั้งเจ้าประมูลโครงการ และไม่ได้รับการคัดเลือก สองบริษัทที่กล่าวมานั้น คือ บริษัท บางกอกสากลการค้า จำกัด เป็นบริษัทตัวแทนจำหน่ายเรือเดินค้าให้กับบริษัท Polisoion Line เพื่อเสนอขายให้กับการท่าเรือแห่งประเทศไทย และยังเป็นตัวแทนจำหน่ายคูร์ตวอให้แก่การรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักรให้แก่นาการแห่งประเทศไทย และขายเฮลิคอปเตอร์ให้แก่กรมป่าไม้ ซึ่งหาได้มีศักยภาพที่จะลงทุนในธุรกิจโรงกลั่นน้ำมันได้ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ความชำนาญเฉพาะด้าน และต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงอีกด้วย ขณะที่บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทยก่อตั้งขึ้นเพื่อประมูลโครงการนี้โดยเฉพาะ โดยมีกลุ่มนักธุรกิจคนใกล้ชิดจอมพลสฤษดิ์ดำเนินการ เช่น นายพงษ์สวัสดิ์ สุวิไลชัย นายเชาว์ ชวัญยืน นายจรูญ เอื้อชูเกียรติ พ.ศ.อ.สาธิต กัลลศิริ พ.ศ.ศักดิ์ พิณอุหงษ์ นายประสิทธิ์ พุ่มสุศรี และนายจันทกัญญา ฤกษ์สุด เงินทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ซึ่งมีรายงานผู้ถือหุ้นดังนี้³

¹ หจร.คค.0202.2.12 ปีก 50 ผลการพิจารณาข้อเสนอการขอตั้งโรงกลั่นน้ำมันของบริษัทต่างๆ หนังสือของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 565/2504 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2504

² หจร.คค.0202.2.12 ปีก 46 มติประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ครั้งที่ 9/2504

³ กระทรวงพาณิชย์ กรมทะเบียนการค้า รายงานประจำปีของบริษัทโรงงานกลั่นน้ำมันไทย จำกัด ปี 2504

นายเชาว์ ชวัญสิน	จำนวน	30,000	หุ้น
นายจรูญ เอื้อชูเกียรติ	จำนวน	30,000	หุ้น
นายชาญ ศุภวานิช	จำนวน	30,000	หุ้น
นายจันทพิชัย ฤกษ์สุต	จำนวน	-	หุ้น
ม.ร.ว.พงษ์อมร กฤษดากร	จำนวน	-	หุ้น

ก่อนหน้าที่จะก่อตั้งบริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย นั้นนายพงษ์สวัสดิ์ สุริโยทัยและพรรคพวก
ดำเนินธุรกิจร่วมกันอยู่แล้ว คือ บริษัท แผลมทองพัฒนา จำกัด เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2503¹

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ได้ขอมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ในการเปิดโอกาสทั่วไปแก่ผู้มีความ
ประสงค์จะเข้ามาลงทุนโครงการสร้างโรงกลั่นน้ำมันรายใหม่แล้วในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2504
จอมพลสฤษดิ์ จึงได้มีหนังสือแจ้งต่อประธานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
โดยมีพลเอกประภาส จารุเสถียรคนอยู่ ถึงการกำหนดเงื่อนไขสัญญาการพิจารณาเรื่องการก่อสร้าง
โรงกลั่นน้ำมันนั้นจะขอให้เป็นที่มาของคณะกรรมการชุดพิเศษ ซึ่งนายกรัฐมนตรีจะเป็นคนแต่งตั้งขึ้น
เป็นการภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงส่งเรื่องมาเรียนคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการ
อุตสาหกรรมบริบทามเท่านั้น² อย่างไรก็ตามเมื่อคณะอนุกรรมการชุดพิเศษที่แต่งตั้งโดยจอมพลสฤษดิ์
ได้ประชุมและพิจารณาแล้วได้ยืนยันตามมติเดิมที่คณะอนุกรรมการชุดแรกได้ลงมติไว้ก่อนหน้า คือ ให้
บริษัทฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม จำกัด เพียงผู้เดียวเป็นผู้สัญญากับรัฐบาลไทยตามเงื่อนไขก่อน และเงื่อนไข
เพิ่มเติมที่รัฐบาลกำหนดขึ้นภายหลัง³ ถึงอย่างไรก็ดีบริษัท ฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม จำกัดยังคงไม่ได้ลงทุน
ก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันในประเทศไทยอยู่ดี เมื่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีโดยจอมพลสฤษดิ์มีมติเห็นควรให้
บริษัทฟิลลิปส์ ปิโตรเลียม จำกัด ร่วมทุนกับบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก
และคณะรัฐมนตรี มีมติเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเรียกทั้งสองบริษัท เจริญเพิ่ม
รายละเอียดในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2504⁴ ในที่ประชุมนอกจากตัวแทนของรัฐบาลโดยรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงอุตสาหกรรม และตัวแทนของทั้งสองบริษัทแล้วยังมีคนสนิทของจอมพลสฤษดิ์ถึงสองคนเข้า
ร่วมเจรจาดีกด้วย คือ หลวงวิจิตรวาทการ และพระยาอรุณการนิพนธ์⁵ ซึ่งผลการเจรจาปรากฏว่า
มีเพียงบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย เท่านั้นที่ตกลงทำสัญญากับรัฐบาลไทย

¹ ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 78 ตอนที่ 37 วันที่ 26 เมษายน 2504

² หนังสือลับจำนวนมากของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 4813 /2504 เรื่อง การสร้างโรงกลั่นน้ำมันถึงประธานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2504

³ หจร. คค.0202.2.12 /46 เรื่อง นักประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อกิจการอุตสาหกรรม ครั้งที่ 9 /2504

⁴ หนังสือบริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด ที่ 189 /2505 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2505 ใน หจร.อก. 0201.2.10 ปีที่ 2 เรื่อง คณะกรรมการดำเนินการตามสัญญาจัดสร้างและ ประกอบกิจการโรงกลั่นน้ำมันและการติดต่อ

⁵ หจร.กค.69 ปีที่ 13 หนังสือของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 9466/2504 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2504

เมื่อบริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด ได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันขึ้นที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ขนาดกำลังการผลิต 30,000 บาเรลต่อวัน โดยผู้บริหารของบริษัทได้ขอแบงก์ให้การช่วยเหลือที่ผลักดันให้บริษัทได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาล ด้วยการมอบหุ้นจำนวน 10,000 หุ้นให้แก่จอมพลประภาส จารุเสถียรซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และดูแลคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมอยู่ด้วย ในวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2505¹ และบริษัทได้ขอแบงก์มีพระคุณจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีอุปการคุณด้วยการมอบหุ้นให้จำนวน 30,000 หุ้น ในนามบริษัท บางกอกเดินเรือและการค้า จำกัด

นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ยังดำเนินการเป็นบริษัทนายหน้าและตัวแทนจำหน่ายสินค้าให้แก่หน่วยงานของราชการต่างๆ เช่น กองสลากกินแบ่งรัฐบาล กรมตำรวจ การรถไฟ ธนาคารแห่งประเทศไทย และการท่าเรือและยังเป็นนายหน้ารับประมูลงานก่อสร้างจากทางราชการ ด้วยวิธีพิเศษคือไม่ต้องมีการประมูลแต่อย่างใด เมื่อบริษัทได้รับมอบงานจากทางราชการแล้วบริษัทก็จะนำงานที่ได้ไปให้บริษัทอื่นๆรับเหมาช่วง (Sub-Contracting)² ดำเนินการก่อสร้างต่อไป

จะเห็นได้ว่ากระบวนการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทุนขุนนาง จะอาศัยอำนาจทางการเมืองที่ตนมี มากดดันในกระบวนการพิจารณาการสัมปทานโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาล ดังเช่นกรณีโครงการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันที่โคกสำราญ ทั้งที่บริษัท ฟิลลิปส์ ปีโตรเลียม จำกัด ได้รับการคัดเลือกให้ดำเนินการโครงการในทางกฎหมายแล้วจอมพลสฤษดิ์ ได้อาศัยกลไกของรัฐโดยเฉพาะคณะรัฐมนตรีและหน่วยราชการอื่นๆ แทรกแซงกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการที่รัฐบาลเป็นผู้ตั้งขึ้นเอง จนกระทั่งบริษัทของตนได้รับการประมูลโครงการในที่สุด

¹ ทวี พาณิชวฒนาเจริญ , อ้างแล้ว , หน้า 80-82.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ , รายงานผู้ถือหุ้นของบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย , วันที่ 30 พฤศจิกายน 2505

³ สังคีต พิธิยรังสรรค์ , เรื่องเดียวกัน , หน้า 240-242.

4.5.2 บริษัท เมืองแม่บริหารเศรษฐกิจ จำกัด

ลักษณะโครงสร้างของบริษัท

บริษัทเมืองแม่บริหารเศรษฐกิจ จำกัด เป็นบริษัทที่จอมพลสฤษดิ์และพวกก่อตั้งขึ้นโดยจดทะเบียนบริษัทที่ธนบุรีเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2499 และจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2500 ด้วยทุนจดทะเบียน 20,000,000 บาท แบ่งเป็น 20,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท วัตถุประสงค์หลักเพื่อประกอบอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ต่างๆ ทุกชนิด ผู้เริ่มก่อตั้งบริษัทล้วนเป็นชนชั้นนำของประเทศ (Elite Leader) กล่าวคือเป็นทั้งนักการเมือง นายทหาร ข้าราชการ และพ่อค้า

การถือหุ้นของบริษัทจะกระจายตามฐานะหรือตำแหน่งทางการเมืองของผู้ก่อตั้งกล่าวคือ จอมพลสฤษดิ์ ๖๖.๖๖% รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จำนวนหุ้น 9,000 หุ้น (ร้อยละ 45.0) พล.ท.ถนอม กิตติขจร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมจำนวนหุ้น 2,500 หุ้น (ร้อยละ 12.5) พล.ต. ละม้าย อุทยานานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร จำนวนหุ้น 2,000 หุ้น (ร้อยละ 10.0) และพล.ต.ประภาส จารุเสถียร จำนวนหุ้น 500 หุ้น (ร้อยละ 2.5) ส่วนจำนวนหุ้นที่เหลือจะกระจายไปตามสถานะทางการเมืองและสังคมของแต่ละคน ดังตารางที่ 4.6

สำหรับการบริหารบริษัท มีคณะกรรมการบริหาร 5 คน โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ๖๖.๖๖% เป็นประธานกรรมการบริหารและประธานกรรมการบริหาร พล.ท.ถนอม กิตติขจรเป็นรองประธานกรรมการบริหาร ส่วนกรรมการบริหารประกอบด้วย นายวิชา เศรษฐบุตร นายสัญญา ณะสมิต และ ม.ล. ปิ่นไทย มาลากุล โดยมี พล.ต.ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นผู้อำนวยการบริษัท นายเป้า จาอุไรเป็นผู้จัดการ

การดำเนินงานบริษัท

จะอาศัยเงินทุนจากธนาคารที่จอมพลสฤษดิ์ ๖๖.๖๖% มีอิทธิพลอยู่ ด้วยการเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารเหล่านั้น เช่น ธนาคารเอเซีย ธนาคารมณฑลและธนาคารสหธนาคาร มาเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบการค้าและการเรียกเงินลงทุนจากผู้ถือหุ้น จะเห็นว่าในช่วง 8 เดือนแรกของการดำเนินงาน บริษัทต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีเสียส่วนใหญ่ หรือหากบริษัทขาดทุนก็จะผลักดันให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแทน เช่น บริษัทขาดทุนจากการทำเหมืองแร่ทองคำ อ่าเภอหนอง จังหัดนครศรีธรรมราช เมื่อขาดทุนได้ให้องค์การเหมืองแร่เข้าช่วงเหมืองนี้ต่อไป ซึ่งการขอสัมปทานทำเหมืองแร่จากรัฐ ดำเนินการด้วยอภิสิทธิ์เพื่อให้มาซึ่งการสัมปทาน นอกจากนี้การดำเนินงานบริษัทยังเป็นคนกลางหรือนายหน้าโดยไม่ได้ลงทุนเองแต่เป็นคนกลางติดต่อขอสัมปทานจากรัฐกับภาคติดต่อบริษัทต่างชาติเข้ามารับช่วงลงทุนต่อจากคนอื่นที่ เช่น บริษัทได้สัมปทานพิเศษในการขุดแร่เหล็กบนเกาะสมุยแต่ผู้เดียว บริษัทได้ว่าจ้างบริษัทโลหะภาคพาณิชย์ จำกัดดำเนินการขุดแร่ หรือเมื่อบริษัทได้รับสัมปทานพิเศษทำเหมืองแร่เหล็กที่อำเภอศาลาครี รวมทั้งการร่วมทุนกับบริษัทไทยเนชั่น คาร์ไบต์ จากประเทศสหรัฐอเมริกาก่อตั้งบริษัทไทยแลนด์ สเมลลิง แอนด์ รีไฟนิง จำกัด เพื่อผูกขาดการถลุงแร่ดีบุกแต่เพียงผู้เดียวและผลักดันเงินนโยบายให้ได้รับการสัมปทานในเงื่อนไขพิเศษ

1 วรรณภา พงษ์นิข, อ้างแล้ว, หน้า 41-43.

ตารางที่ 4.6
รายงานกรรมการและคณบดี
บริษัทเมืองแก้วทาสีและเครื่องสำอาง จำกัด

รายชื่อ	ตำแหน่ง	อาชีพ	จำนวนหุ้น	ร้อยละ
1. จอมพลสุทัศน์	อธิบดี	ข้าราชการกรมการ	9,000	45.00
2. นส.จ.สมชาย	คณบดี	รองข้าราชการกรมการ	2,500	12.50
3. นส.ค.ระวีชัย	ผู้อำนวยการ	ผู้อำนวยการ	2,000	10.00
4. นายเอื้อ	วาณิช	ช่างเขียนภาพ	1,000	5.00
5. นส.ค.ประทีป	จารุเสถียร	กรรมการ	500	2.50
6. นายวิสา	เศรษฐกร	กรรมการ	500	2.50
7. นส.ค.จิตติ	ชาวิเสถียร	กรรมการ	500	2.50
8. นส.ชัย โชน	ทาสี	กรรมการ	500	2.50
9. นายวิบูลย์	มนตรี	กรรมการ	500	2.50
10. นายกระวี	นิคม	กรรมการ	500	2.50
11. นายทองสุข	ระโยธิน	กรรมการ	10	0.05
12. นายสมชาย	นิคม	กรรมการ	490	2.45
13. องค์การเมืองแก้ว	กรมโยธา		2,000	10.00
รวม			20,000	100.00

ที่มา : การตรวจบัญชี, อ้างอิง, หน้า 39.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริษัทยูเนียน คาร์ไบด์ จำกัด มีเครือข่ายสาขาในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2503 คือ บริษัทเอเวอเรดี (ประเทศไทย) จำกัด ประกอบกิจการเกี่ยวกับคาร์บอนทุกชนิดในรูปแบบแผ่นใย แคลเซอริ เซลโลไฟ้า หลอดไฟ้าและเคมีภัณฑ์ประเภทต่างๆ และเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ยูเนียนคาร์ไบด์ (ไทยแลนด์) จำกัด ในพ.ศ. 2511 การที่ประเทศไทยมีทรัพยากรดิบอุดมสมบูรณ์ บริษัทจึงต้องการขยายการลงทุนไปยังอุตสาหกรรมดังกล่าว ด้วยการติดต่อหาบริษัทตัวแทนที่สายสัมพันธ์ทางการเมืองที่ดีกับบรรดาผู้นำทางการเมืองระดับสูง เพื่อผลพวงทางการเมืองและนโยบายของรัฐอันจะอำนวยให้บริษัทได้รับประโยชน์สูงสุดจากการลงทุน บริษัทจึงติดต่อกับบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จำกัดที่มีความต้องการบริษัทต่างชาติที่มีเงินทุนและเทคโนโลยีขั้นสูงอยู่พอดี เข้ามาร่วมลงทุนโดยขั้นแรกบริษัทยูเนียน คาร์ไบด์ยังขาดความมั่นใจในสถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคแถบนี้ เนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศเพื่อนบ้านของไทย ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์และมีการต่อสู้กันอย่างกว้างขวาง บริษัทฯจึงขอหลักประกันก่อนเข้ามาลงทุนในไทยจากประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยการให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ค้ำประกัน ในการลงทุนและขอสารรับรองจากหน่วยราชการของไทยที่เกี่ยวข้องเป็นลายลักษณ์อักษร ว่าโครงการลงทุนนั้นรวมอยู่ในข้อตกลงว่าด้วยสัญญาการค้าระหว่างการลงทุนระหว่างประเทศไทย-สหรัฐฯ และจะต้องอนุญาตให้ส่งออกเงินลงทุน และเงินปันผลประโยชน์ที่ได้รับ อันเกิดจากการลงทุนตามโครงการนี้อีกด้วย เมื่อสามารถตกลงในหลักการกันได้บริษัททั้งสองจึงได้ร่วมจัดตั้งบริษัทขึ้นมีชื่อว่า บริษัทไทยแลนด์ สเมลดิง แอนด์ รีไฟน์นิ่ง จำกัด

บริษัท ไทยแลนด์ สเมลดิง แอนด์ รีไฟน์นิ่ง จำกัด เป็นบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับการถลุงแร่ดีบุกซึ่งจะใช้เงินลงทุนทั้งหมดประมาณ 120 ล้านบาทจำนวนเงินนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เงินลงทุนจำนวน 153 ล้านบาทและเงินกู้ 102.3 ล้านบาท โดยบริษัทยูเนียน คาร์ไบด์เป็นผู้รับภาระด้านเงินทุนหลัก คือ ออกเงินลงทุนจำนวน 12.6 ล้านบาท และจัดหาเงินกู้ทั้งหมด ส่วนบริษัทเหมืองแร่บูรพาสาธาณเศรษฐกิจ จำกัดจ่ายเงินลงทุนเพียง 2.7 ล้านบาท² ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเงินจำนวน 2.7 ล้านบาทนี้ บริษัทเหมืองแร่บูรพาสาธาณเศรษฐกิจจึงไม่ต้องจ่ายแต่อย่างใด เพราะมีหน้าที่สำคัญ คือ คำแนะนำการขอรับการส่งเสริมการลงทุน และความคุ้มครองพิเศษ ดังนั้น เงินลงทุนที่ต้องจ่าย 2.7 ล้านบาท จึงเป็นหุ้นสมทบที่บริษัท เหมืองแร่บูรพาสาธาณเศรษฐกิจ มีอยู่ในบริษัท ไทยแลนด์ สเมลดิงฯ จำกัด³ และยังคณะกรรมการบริหารของบริษัทยังประกอบด้วย ท่านผู้หญิงวิจิตรฯ ธนะรัชต์ พล.อ.อนันต ทัศนิจจร พล.อ. ประภาส จารุเสถียร พล.ท. อัมพร จินตกานนท์ และนายวิชา เศรษฐบุตร ซึ่งเป็นกรรมการชุดเดียวกับบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จำกัดนั่นเอง

¹ หจข. ข1 / พ ก 1 4 30 " รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ชี้แจงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทไทยแลนด์ สเมลดิง แอนด์รีไฟน์นิ่ง จำกัด กับรัฐบาล " บริษัทไทยแลนด์ สเมลดิง แอนด์ รีไฟน์นิ่ง จำกัด, 2506

² กรมทรัพยากรธรณี, หนังสือจากเลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ถึงปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ลงวันที่ 25 มกราคม 2506

³ หจข. ข1 / พ ก 1 4 20 " รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ แถลงการจัดตั้งโรงงานอลูมิเนียม ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล " เรื่องเดียวกัน.

ความสนใจในการดำเนินงานธุรกิจของบริษัทไทยแลนด์ สแอนด์ สเมลต์ จำกัด ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจคล้ายกับบริษัทอื่นๆ ของกลุ่มทุนขุนนาง แต่สิ่งที่น่าสนใจอยู่ที่กระบวนการผลิตขั้นทางการ เมืองให้บริษัทคนได้รับสิทธิประโยชน์ และการสัมปทานพิเศษ จนสามารถผูกขาดพื้นที่สำรวจแร่ทางทะเลตลอดสองฝั่งภาคใต้เป็นเนื้อที่ประมาณ 8 ล้านไร่ สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้ได้ซึ่งสิทธิประโยชน์ และการสัมปทานพิเศษสรุปได้ดังนี้

การผลิตขั้นต้นตามกฎหมาย

เพื่อเป็นการเตรียมการล่วงหน้าในการก่อตั้งบริษัทถลุงแร่ดีบุกในไทยในช่วงปลายพ.ศ. 2503 บริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จำกัด จึงได้ดำเนินการดังนี้:

(1) บริษัทฯ ได้ทาหนังสือถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เพื่อขออนุญาตจัดตั้งโรงถลุงแร่ดีบุกเพื่อถลุงแร่ที่ผลิตได้ภายในประเทศทั้งหมด และขอให้ทางการส่งมิถุนอนุญาตให้ส่งสินแร่ดีบุกที่ยังมิได้ถลุงออกนอกประเทศ

(2) เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ได้รับข้อเสนอดังกล่าวแล้วได้มีบัญชาแต่งตั้งผู้แทนจากกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้แทนจากกระทรวงการคลังและผู้แทนจากคณะกรรมการพิจารณาเรื่องการลงทุน ประชุมพิจารณาข้อได้ข้อเสียต่างๆ

(3) คณะผู้แทนได้พิจารณาแล้ว เสนอว่าควรให้การสนับสนุนให้อุตสาหกรรมถลุงดีบุกในไทย ตามข้อเสนอบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจและควรให้การส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม

(4) เมื่อคณะผู้แทนได้พิจารณาให้การส่งเสริม ยังมีผลต้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายหลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 และพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีเก็บค่าภาคหลวง พ.ศ. 2486 และยังมีผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยทรัพยากรแร่ฉบับใหม่อีกฉบับด้วย

จึงเห็นได้ว่า การดำเนินงานของบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จำกัด มีการใช้กลไกของรัฐเพื่อให้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้หากพิจารณาผู้แทนจากคณะกรรมการพิจารณาเรื่องการลงทุนที่แต่งตั้งขึ้นวันที่ 13 เมษายน 2502 อันประกอบด้วยนายทวี บุญยเกตุ เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการอีก 27 คน คนที่น่าสนใจมี นายวิธา เศรษฐบุตร อธิบดีกรมโลหกิจ และพล.ต. อัมพร จินตกาณณ์ ปลัดกระทรวงเศรษฐการ ซึ่งบุคคลทั้งสองมีหุ้นในบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจอยู่ด้วย ทำให้กระบวนการพิจารณาจึงโน้มเอียงตามเงื่อนงำที่บริษัทเสนอมา หรือแม้แต่การแก้ไขกฎหมายล้วนแต่เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้บริษัททั้งสิ้น

การขอสัมปทานพิเศษ

ทางด้านหนึ่งบริษัทเหมืองแร่บูรพาสาถลเศรษฐกิจ จำกัด ยังได้ทาหนังสือขอการยืนยันคำรับรองจากสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งได้รับการตามคำขอ นั้น และได้ติดต่อไปยังคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์เป็นผู้ควบคุมอยู่เพื่อขอรับการส่งเสริมการลงทุนในการริเริ่มประกอบอุตสาหกรรมถลุงแร่ดีบุก โดยขอรับสิทธิและประโยชน์ที่มีกำหนดในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 พร้อมทั้งขอรับความคุ้มครองพิเศษอีก 2 ประการ นอกเหนือจากสิทธิและประโยชน์ที่มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมอีก คือ

(1) ขอให้รัฐบาลคุ้มครองโดยไม่อนุญาตให้ส่งสินแร่ดีบุก ที่ยังมีได้คงออกนอกประเทศ จะส่งให้ต่อเมื่อได้คงเป็นโลหะดีบุกแล้ว โดยมิให้บังคับเมื่อโรงงานสร้างเสร็จพร้อมที่จะดำเนินการ ได้

(2) ให้ความคุ้มครองมิให้อนุญาต ให้ผู้อื่นตั้งโรงงานถลุงแร่ดีบุกขึ้นอีกเมื่อโรงงานถลุง ของบริษัททหารถลุงแร่ดีบุกได้เกินกว่าแร่ที่ผลิตออกของประเทศไทย

ในที่ประชุมครั้งที่ 4 /2506 วันที่ 19 เมษายน พ.ศ.2506 คณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมได้ อนุมัติให้บริษัทได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฯ ด้วยเหตุผลว่าอุตสาหกรรมถลุงแร่ดีบุกนี้รัฐบาลมีนโยบายได้รับการส่งเสริมในจำพวก ก.ลำดับที่ 3 อยู่ แล้ว ส่วนการขอรับความคุ้มครอง 2 ประการ เช่น คณะกรรมการเห็นว่าเป็นการขอเรื่องที่นอกเหนือ จากสิทธิและประโยชน์ที่มักพบทั่วไปในพระราชบัญญัติ พ.ศ.2505 แต่เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ กิจการอุตสาหกรรมดีบุกอยู่เป็นส่วนใหญ่ จึงสมควรจะได้รับความช่วยเหลือ โดยให้เสนอเรื่องไปยัง คณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบในนโยบายต่อไป เรื่องได้ผ่านความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรี คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้ควบคุมงานของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไปโดยตลอด ถึงแม้ว่ากิจการของบริษัท ไทยแลนด์ สเมคคิง แอนครีไฟนิง จำกัด จะเป็นอุตสาหกรรมดีบุกซึ่งได้รับการ ส่งเสริมอย่างมากเพราะเป็นอุตสาหกรรมประเภท ก. ก็ตามการเสนอขอความคุ้มครองพิเศษนี้ ทาง คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนก็อนุมัติต่อไปอีก

อย่างไรก็ตามอำนาจอนุมัติของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ยังอยู่ในขั้นที่ต้องเสนอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นคณะรัฐมนตรีจึงมีมติในวันที่ 8 พฤษภาคม 2506 ส่งเรื่องให้กระทรวงอุตสาหกรรมพิจารณาในรายละเอียดว่าสมควรอนุมัติการขอรับการส่งเสริม การลงทุนและขอรับความคุ้มครองพิเศษ ซึ่งเรื่องนี้ทางกระทรวงอุตสาหกรรมได้ส่งเรื่องเสนอรอง นายกรัฐมนตรีพลเอกถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นผู้ถืออำนาจใหญ่อันดับสองในบริษัทเหมืองแร่บูรพาสากล เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับเรื่องนี้กับเจ้าคณะรัฐมนตรีและเรื่องนี้คณะรัฐมนตรีก็อนุมัติการ ณาเสนอในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2506 ซึ่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้บริษัท ไทยแลนด์ สเมคคิงฯ ได้รับการส่งเสริมและความคุ้มครองพิเศษดังกล่าวข้างต้นนี้ก็เพราะจอมพล สฤษดิ์ในฐานะผู้ถืออำนาจใหญ่ของบริษัท บูรพาสากลเศรษฐกิจเปิดทางไว้ให้แล้ว เพราะในวันที่ 28 พฤษภาคม 2506 จอมพลสฤษดิ์ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ* ได้เสนอรายงาน ไปยังตนในฐานะนายกรัฐมนตรีอีกทีมีความว่า

"สมควรที่คณะรัฐมนตรี จะอนุมัติให้บริษัท ไทยแลนด์ สเมคคิง แอนครีไฟนิง จำกัด ได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษอีก 2 ประการได้"¹

¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 49.

² หจร. คค. 0202.1.1/104 (ลับมาก) บันทึกเรื่องการประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 25 (พิเศษ) /2506 วันที่ 26 มิถุนายน 2506 เรื่องที่ 14 เรื่องบริษัท ไทยแลนด์ แอนครีไฟนิง จำกัด ขอรับการส่งเสริมในการริเริ่มประกอบอุตสาหกรรมดีบุก

การยื่นคำขอผลประโยชน์ของบริษัท

นอกจากนอชิตกรรมโลหะกิจ ได้ยื่นร้องทางให้บริษัทกลุ่มที่ทำการสำรวจแหล่งแร่โลหะเล จึงทำให้บริษัทบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ ต้องหาหนังสือเสนอต่อชิตกรรมโลหะกิจเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2506 เพื่อขอสัมปทานพิเศษ ทำการสำรวจดินบุกและแร่มีค่าทุกชนิดในทะเลและบนชายฝั่ง ทะเลภาคใต้ของไทย ทางชายฝั่งตะวันตกตั้งแต่จังหวัดระนองจนถึงจังหวัดภูเก็ตรวมพื้นที่ 3,408,875 ไร่ ส่วนชายฝั่งตะวันออกครอบคลุมบริเวณอ่าวหลังสวน จังหวัดชุมพรไปจนถึงอำเภอน้ำคอน จังหวัด สุราษฎร์ธานี รวมพื้นที่ 4,470,775 ไร่ รวมสองแปลงมีพื้นที่รวม 7,879,695 ไร่ มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี และอาจต่อได้อีก 2 ปี ถ้ากรรมโลหะกิจเห็นสมควร บริษัทรับรองว่าเมื่อทำการสำรวจแล้ว บริษัทจะเลือกพื้นที่เพื่อยื่นขอประทานบัตรทำเหมือง และจะเปิดการทำเหมืองโดยการร่วมทุนกับบริษัท ต่างประเทศภายใน 1 ปี หลังจากได้รับประทานบัตร บริษัทที่ตั้งขึ้นจะให้หุ้นฟรีแก่กรรมโลหะกิจร้อยละ 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด² แต่กรรมโลหะกิจได้ต่อรองเพิ่มหุ้นฟรีจากร้อยละ 5 เพิ่มเป็นร้อยละ 8 ก่อน เสนอไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อความเห็นชอบ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมอนุมัติและ เสนอไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาขอสัมปทานบริษัทของตน จอมพลสฤษดิ์จึงมี บัญชีที่กว่า " เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าควรอนุมัติก็ไม่จัดข้อให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาได้ " คณะ รัฐมนตรีประชุมและพิจารณาในเรื่องที่กล่าวนี้ในวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2506 เห็นควรอนุมัติตามหลักการที่กรรมโลหะกิจเสนอมา ด้วยเหตุนี้เองจอมพลถนอม กิตติขจรผู้ทำหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรีจึงดำเนินการตามที่จอมพลสฤษดิ์ ธานินทร์ เสนอเอาไว้อย่างเคร่งครัด และบริษัทก็ได้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ดังที่ ต้องการโดยการช่วยเหลือจากผู้นำทางการเมืองรัฐบาล จักรราชการที่เกี่ยวข้องในรูปของบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จากกันเอง

¹ หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติถึงนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2506

² กรมทรัพยากรธรณี, หนังสือลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2510 จากรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ถึงนายกรัฐมนตรี

* โปรดดูความเกี่ยวพันระหว่างกระบวนการก่อตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ กับ กรรมโลหะกิจ ได้จากมุลฎนะ อัศดากร , กำเนิดของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ, (กรมวิเทศสหการ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ), 2506

จากการวิเคราะห์ของกรรณฎา พุฒนิข ได้ชี้ว่าการสัมปทานพิเศษที่รัฐบาลทำกับบริษัท เมืองแร่บุรพา เศรษฐกิจนั้น จัดต่อกฎหมายแร่ เพราะตามพระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 มาตรา 18 การผูกขาดตรวจแร่จะต้องขออาชญาบัตรผูกขาดตรวจแร่ตามแบบพิมพ์ต่อทรัพยากรธรณีท้องที่ และจะต้องออกเป็นอาชญาบัตรผูกขาดตรวจแร่มิใช่ทำในรูปสัญญา นอกจากนี้อาชญาบัตรฉบับหนึ่ง จะออกให้ผูกขาดสำรวจแร่ได้ไม่เกินแปลงละ 3,000 ไร่ และอายุไม่เกิน 1 ปี ดังนั้นจึงเห็นว่าการขอสัมปทานพิเศษสำรวจแร่ของบริษัทฯ มีการอาศัยอำนาจและมติของคณะรัฐมนตรี เพื่อสร้างความชอบธรรมในทางปฏิบัติให้แก่การผูกขาดสำรวจแร่ซึ่งจัดต่อกฎหมายแร่ในขณะนั้น จึงเป็นการไร้ช่วงไหวของกฎหมายที่ล้ำสมัย เป็นข้ออ้างในการหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของชาติ ทำให้บริษัทอภิสิทธิ์ชนของกลุ่มทุนตนเองจำนวนมากได้ขอลงมติการสัมปทานพิเศษนี้ เนื่องจากเห็นว่า การสัมปทานพิเศษไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และเป็นจุดอ่อนที่เกิดจากช่วงไหวของกฎหมาย ทำให้บริษัทของทุนตนเอง เช่น บริษัทไทยแลนด์สตีล ขอสัมปทานพิเศษถึง 99 ปี และบริษัทเมืองแร่บุรพา เศรษฐกิจ ที่กล่าวมาแล้ว ถึงแม้ว่ากรมโลหะกิจจะอ้างว่า การกำหนดนโยบายสัมปทานพิเศษขึ้นนั้น เนื่องจากกฎหมายแร่ที่ใช้อยู่ยังอยู่ในขณะนั้นล้ำสมัย และไม่เหมาะสมสำหรับการลงทุนในกิจการเหมืองแร่ขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเหมืองแร่ในทะเล ซึ่งไม่มีจุดโยงยึดและไม่ปรากฏแน่ชัดว่าขึ้นอยู่กับเขตความรับผิดชอบของทรัพยากรธรณีจังหวัดใดแน่นอน

จึงกล่าวได้ว่า การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของบริษัทของทุนตนเองจะอาศัยกลไกราชการที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์ ด้วยการร่วมมือของข้าราชการระดับสูง รวมทั้งการบังคับ การขู่ เพื่อให้บริษัทของตนได้รับการสัมปทาน เมื่อได้รับการสัมปทานบริษัทจะว่าจ้างบริษัทที่มีความสามารถดำเนินการแทน หรือเป็นตัวแทนนายหน้าให้กับบริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนในไทย ดังจะเห็นบทบาทของบริษัท เมืองแร่บุรพา เศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

¹ กรรณฎา พุฒนิข, เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-59.

4.6 พันธนาการขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (อผส.)

4.6.1 ประวัติความเป็นมา

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นองค์การการกุศลของรัฐบาลในรูปนิติบุคคล จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ.2491 ปรึปรังแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2510 อผส. ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2491 มีจุดหมายเพื่อทำหน้าที่ให้การสงเคราะห์แก่ทหารผ่านศึกและครอบครัว ทหารนอกประจำการ และผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติกรรรม โดยรายได้ที่พึงมีจะนำมาเพื่อการสงเคราะห์ ส่วนผลงรายได้มาจากงบประมาณจากรัฐบาล เงินบริจาคและธุรกิจอื่นๆ และการที่ อผส.ต้องรับผิดชอบให้การสงเคราะห์แก่ทหารผ่านศึกและครอบครัว ทหารนอกประจำการ ปัจจุบันมีรวมทั้งประมาณ 3.3 ล้านคน สำหรับการให้การสงเคราะห์มี 6 ประเภท ได้แก่ สงเคราะห์ด้านสวัสดิการ สงเคราะห์ด้านอาชีพ สงเคราะห์ด้านนิคมเกษตรกรรม สงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาล และสงเคราะห์ด้านส่งเสริมสิทธิและเกียรติ

4.6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการทำธุรกิจ

1) รัฐบาลจัดสรรงบประมาณให้ อผส.ในแต่ละปีค่อนข้างจะน้อยกล่าวคือ ปีงบประมาณ 2538-2540 ได้รับเพียง 841 ล้านบาท 945 ล้านบาท และ 993 ล้านบาท ตามลำดับ

2) ค่าครองชีพสูงขึ้น สืบเนื่องมาจากจำนวนทหารผ่านศึกและครอบครัว รวมทั้งทหารที่ปฏิบัติคามแนวชายมีมากถึง 3.3 ล้านคน แต่รายได้ที่ได้รับการจัดสรรมีค่อนข้างน้อยทั้งนี้ค่าใช้จ่ายของ อผส.ร้อยละ 50 เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพของทหารพิการ ร้อยละ 15 เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาพยาบาลและสงเคราะห์ที่อยู่อาศัย และส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารและเงินเดือน²

3) แหล่งผลประโยชน์เดิมของอผส.เริ่มลดน้อยลง เนื่องจากอดีตผลงรายได้หลักของอผส.จะเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้และ แร่ธาตุ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายปิดป่ารายได้ส่วนนี้จึงขาดหายไป นอกจากนี้แหล่งรายได้อื่นๆ เช่น กิจการโรงพิมพ์ สำนักงานรักษาความปลอดภัย สำนักงานจัดจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลและบุหรี่ สถานีแม่โยยาสูบ สำนักงานกิจการโรงงานในอารักขา ธุรกิจเหล่านี้ไม่อาจทดแทนรายได้ที่ขาดหายไป ดังนั้นการทำธุรกิจใหม่ๆ จะช่วยให้ อผส.มีรายได้เพิ่มขึ้น³

4) ช่องว่างของกฎหมาย เนื่องจากอผส. มีสถานะเป็นนิติบุคคล และเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อการกุศลของรัฐ แต่ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งพ.ศ.2510 มาตรา 10 (2) ระบุถึงอำนาจหน้าที่ว่าให้ อผส.ประกอบกิจการหรือร่วมกิจการ หรือสมทบกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือการอื่นได้⁴ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุทำให้ต้องขยายการดำเนินงานธุรกิจ

5) แผนการลงทุนของ อผส. เกิดขึ้นตามมติเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2539 ของสภาทหารผ่านศึก และตามแนวทางของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมที่ว่า อผส.ขาดคุณสมบัติจึงต้อง

1 ฐานเศรษฐกิจ, 15-18 มิถุนายน 2539

2 แหล่งเดียวกัน.

3 พลเอกเอี่ยมศักดิ์ จุลละจาริตต์ ผู้อำนวยการอผส.,สยามโพสต์, 13 สิงหาคม 2539

4 แหล่งเดียวกัน.

หารายได้มาเสริม เช่น โครงการอโศก บล็อก เป็นโครงการท้าววยวะเทียมมูลค่าการลงทุนกว่า 600 ล้านบาทเป็นโครงการร่วมลงทุน อพส. จะถือหุ้นร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 เป็นของเอกชน นอกจากนี้อาจจะเข้าไปลงทุนในธุรกิจโรงแรมหรืออื่นๆ ที่เปิดช่องให้ อพส. ร่วมลงทุนได้ สำหรับแนวทางการทำธุรกิจมีด้วยกัน 6 ประเภท ดังนี้ (1) ธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่รายที่สาม (2) การจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง (3) การจัดสรรอาคารพาณิชย์ใหม่ (4) ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต (5) ธุรกิจการตั้งน้ำมัน และ (6) ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่

4.6.3 การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของอพส.

ความคิดในการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ขณะนั้นแต่โครงการนั้นไม่ทันดำเนินการเป็นรูปเป็นร่างนัก รัฐบาลเกรียงศักดิ์มีอันต้องล้มลงเสียก่อน ขณะที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์มีการดำเนินการนโยบายทางการเงินแบบเข้มงวดจึงไม่มีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของประเทศเข้มแข็งขึ้นรัฐบาลพลเอกชาติชาย จิรมีนโยบายการเพิ่มใบอนุญาตจัดตั้งธนาคารพาณิชย์แห่งใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ต้องมีการปฏิรูประบบการเงินเพื่อให้เหมาะสมกับแผนการเปิดเสรีทางการเงินที่จะมีขึ้นแต่ยังไม่ทันดำเนินการรัฐบาลอุทัยคานาจเสียดก่อน อย่างไรก็ตามรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร และรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ไม่ได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้ เนื่องจากปัญหาทางการเมือง ต่อมาเมื่อรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้อนุมัติหลักการว่าด้วยแผนพัฒนาระบบการเงิน กำหนดดำเนินการไว้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2538-29 กุมภาพันธ์ 2543 โดยระบุถึงการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์แห่งใหม่ไม่เกิน 5 แห่ง และกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ใหม่ไว้ดังนี้ เช่น ธนาคารพาณิชย์ใหม่ต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชน สำนักงานใหญ่จะต้องตั้งอยู่ในต่างจังหวัด คุณสมบัติของเอกชนผู้ยื่นขอจัดตั้งประเภท 1 และ 2 ต้องระบุให้ชัดเจนโดยกลุ่มแกนนำต้องมีสินทรัพย์ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นล้านบาทและกลุ่มหุ้นเริ่มจัดตั้งประเภทที่ 1 แต่ละรายถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 5 เช่นเดียวกับผู้ร่วมก่อตั้งประเภทที่ 2 นอกจากนี้จะต้องขายหุ้นแก่บุคคลทั่วไปที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดที่ตั้งสำนักงานใหญ่ถึงร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียนแบบไม่มีเงื่อนไข หลังจากนั้นได้ตั้งกรรมการขึ้นมาพิจารณาชุดหนึ่งรวม 13 คน โดยมี ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธานและผู้ทรงคุณวุฒิอีก 11 ท่าน² เมื่อรัฐบาลประกาศขึ้นรับใบสมัครปรากฏว่ามีผู้ขอขึ้นจัดตั้งทั้งสิ้น 6 ราย ประกอบด้วยกลุ่มอิตัลไทย กลุ่มจีเอฟ กลุ่มเอ็มบีเคหรือพีเพอร์ดีส์ กลุ่มวิทก้า กลุ่มเอพริโอและกลุ่มทหารผ่านศึก ผลการพิจารณาของคณะกรรมการคัดเลือกจากเงื่อนไขในด้านต่างๆ มีเพียง 3 กลุ่มเท่านั้น ที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไข คือ กลุ่มอิตัลไทย กลุ่มจีเอฟ และกลุ่มเอ็มบีเค หรือพีเพอร์ดีส์ จึงได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ส่วนอีก 3 กลุ่มมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนและผิดเงื่อนไข จึงเป็นอันต้องตกไปดังตารางที่ 4.7 จะเห็นว่ากลุ่มธุรกิจที่ยื่นขอจัดตั้งธนาคารพาณิชย์พาณิชย์ทั้ง 6 กลุ่ม ล้วนมีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งรัฐบาล อาทิ กลุ่มอิตัลไทยของนายแพทย์ชัยยุทธ วรรณสุตร

1 แหล่งเดียวกัน.

2 สยามโพสต์, 13 สิงหาคม 2539

3 คูการวิเคราะห์ได้ในหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ ฉบับวันที่ 6, 13 สิงหาคม 2539

มีความสัมพันธ์กับพรรคชาติไทยและพรรคประชากรไทย¹ จึงมีผลต่อการได้รับคัดเลือกจากกรรมการอยู่มาก กลุ่มจีเอฟ ของดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณีมีความแน่นอนกับพรรคชาติไทยของนายอำนาจ วิรวีรต และพรรคความหวังใหม่ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธจนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลชวลิต 1 ขณะที่กลุ่มเอ็มบีเคของคุณหญิงชนิดย์ นิยะอุบ มีความแน่นอนกับพรรคชาติไทยและพรรคพลังธรรมของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ส่วนกลุ่มที่ยื่นขอครบรอบอีก 3 กลุ่มมีความสัมพันธ์กับกลุ่มพรรคการเมืองเดิมๆ เช่น กลุ่มเอฟ ซี ไอ มีความแน่นอนกับหัวหน้าพรรคมวลชน กลุ่มธก้า ที่มีกลุ่มทุนเกษตรนครเป็นทุนหลักนั้น มีความสัมพันธ์แน่นอนกับพรรคชาติไทยและพรรคความหวังใหม่ ส่วนองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีความแน่นอนกับพรรคความหวังใหม่ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธและกลุ่มทุนบริษัทเครื่องสำอางค์แดงของนายเฉลิม อยู่วิทยาและบริษัท ร.การช่างของนายยิ้ม ศรีวิเศษเวทย์ ซึ่งเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่มีเส้นสายทั้งในกองทัพและพรรคการเมือง ปัจจุบันบริษัทได้รับสัมปทานโครงการศึกษา ของรัฐคิดเป็นร้อยละ 90 มูลค่ากว่า 40,000 ล้านบาท และอยู่ระหว่างเจรจาสัมปทานอีกหลายโครงการมูลค่ากว่า 300,000 ล้านบาท²

4.6.4 ความสัมพันธ์ของอศ.กับทุนขุนนาง

ทุนขุนนางกับธนาคารพาณิชย์ มีความเกี่ยวพันกันมานานนับตั้งแต่ประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์แห่งแรก คือ ธนาคารสยามกัมมาจลมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ก่อตั้งและหลังพ.ศ. 2490 ภายใต้การนำของรัฐบาลทหารการคานิน เศรษฐกิจแบบชาตินิยมได้ส่งผลต่อเจ้าของธนาคารซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ต้องหันมาสวมักคิดต่อทุนทหารโดยขอรับการอุปถัมภ์อันจะเป็นวิธีการที่จะอยู่รอดทางธุรกิจ วิถีดังกล่าวเกิดขึ้นรุนแรงมากและต่อเนื่องจนถึงพ.ศ. 2516 มีผู้นำทางการเมืองระดับสูง ผู้นำทางทหารหลักเปลี่ยนขึ้นมาเป็นกรรมการในธนาคารต่างๆ จำนวนมาก ช่วงก่อนพ.ศ. 2500 กลุ่มทหารขอพระราชทานได้เข้าควบคุมธนาคารกรุงเทพและธนาคารกรุงศรีอยุธยา ส่วนกลุ่มทหารจากสี่เสาเทเวศร์ได้เข้าควบคุมธนาคารเอเซีย ธนาคารสหธนาคาร ธนาคารมหานคร ธนาคารแหลมทอง และธนาคารทหารไทย รวมทั้งธนาคารกรุงเทพและธนาคารกรุงศรีอยุธยามาภายหลังการปฏิวัติพ.ศ. 2500 ที่กล่าวนี้จึงรู้ได้ว่าทุนขุนนางให้ความสนใจธุรกิจของธนาคารพาณิชย์อย่างมากเพราะธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจผูกขาด แหล่งสะสมทุนของสังคมและแหล่งกระจายการลงทุนไปสู่ธุรกิจอื่นได้ง่าย เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านเงินทุน บังคับให้นำทำให้เจ้าของธนาคารพาณิชย์สามารถกำหนดทิศทางการใช้จ่ายทางการเงินของสังคมได้

หาไมพรรคการเมือง-นายทุน-ทหารจึงต้องการให้ อศ.จัดตั้งธนาคารพาณิชย์ ซึ่งในความเป็นจริง อศ. มีฐานธุรกิจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และเหมืองแร่อยู่แล้ว ธุรกิจเหล่านี้่อศ.เป็นกลุ่มแรกที่มีโอกาสได้สัมปทาน ดังนั้นถ้าเปรียบเทียบกับ อศ. เป็นสถาบันทุนขุนนางแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่าการทำธุรกิจของทหารยังคงมีแบบแผนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะต้องเผชิญกับระบบการแข่งขันเสรีก็ตามแต่ทหารจะมีวิธีการแบบเดิมๆ ผ่างอยู่เสมอ และอศ.อยู่ได้ด้วยระบบการเมืองโดยเป็นนายหน้าสัมปทานในกิจการต่างๆจากรัฐก่อนที่จะให้กลุ่มธุรกิจที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดรับไปบริหารต่อเช่นเดียว

¹ โปรดดูการวิเคราะห์จากหนังสือพิมพ์สยามโพสต์, 13 สิงหาคม 2539 และหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 19-21 มิถุนายน 2539

² ผู้จัดการ, 25 ตุลาคม-3 พฤศจิกายน 2539

กับการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของอมศ.¹ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทุนนางจึงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะทหารเท่านั้น แต่ทุนนางยังขยายถึงนักการเมืองและนักธุรกิจด้วย ซึ่งนักการเมืองและนักธุรกิจมีความสัมพันธ์อันดีกับทุนทหาร เพราะผู้นำทางการเมืองเป็นผู้นำทางการทหารมาก่อน ดังนั้นกระบวนการผลักดันจากฝ่ายการเมือง-ทุนจึงได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายทหารด้วยดี อย่างไรก็ตามเงื่อนไขในปัจจุบันได้กำหนดความสัมพันธ์ของกลุ่มการเมือง-กลุ่มทุน-ทหาร เป็นพันธมิตรกัน ดังนั้นจึงปรากฏว่าพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งหัวหน้าพรรคเคยเป็นผู้นำกองทัพมาก่อนพยายามแทรกแซงและกดดันให้คณะกรรมการพิจารณาขอจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ใหม่เป็นไปตามความต้องการของตน หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้วิเคราะห์อย่างน่าสนใจดังนี้ " จักรวรรดิธนาคารพาณิชย์ใหม่กลุ่มองค์การสงเคราะห์ผ่านศึก " ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้คอยผลักดันและหาทางสนับสนุนมาตลอด ผ่านนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แต่จนแล้วจนรอดก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ² หรือ " กระแสการเมืองเปลี่ยนทิศแบ่งกัทหารผ่านศึกมีสิทธิ์ขึ้น " กรณีจัดตั้งธนาคารใหม่ซึ่ง อมศ.ไม่ได้รับการพิจารณานั้น ปัญหาเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยที่นายสุรเกียรติ์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแล้วทำให้หัวหน้าพรรคการเมืองพรรคหนึ่งไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นพรรคที่มีฐานคะแนนเสียงส่วนหนึ่งจากกลุ่มอมศ. และยังเกี่ยวพันถึงการจัดการงบประมาณการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพอีกด้วย จึงเป็นผลทำให้นายสุรเกียรติ์ต้องหันตำแหน่งในเวลาต่อมา เนื่องจากไม่สามารถสนองนโยบายของตนได้เต็มที่และมีท่าทีที่จะขัดขวางในการใช้งบประมาณหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการที่โอนมรดกให้อมศ.ได้จัดตั้งธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะเป็แหล่งทุนอันสำคัญของพรรคการเมืองพรรคนั้นในวันข้างหน้า ขณะที่ฝ่ายทหารได้มีการเคลื่อนไหวผ่านอมศ. บละบายที่ไม่พอใจในการตัดสินใจในครั้งนี้ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงได้ร่วมกันทบทวนหนังสือเรียกร้องไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และหากอมศ.ไม่ได้รับอนุมัติจัดตั้งธนาคารจริงก็จะรวมตัวกันเพื่อถ่วงมือ ขณะที่ผู้อำนวยการอมศ.กล่าวว่า ตนไม่เคยรับรู้มาก่อนแต่เป็นเจตนาดีของทหารเหล่านั้น และได้กล่าวอีกว่าเงื่อนไขที่ไม่ผ่านหลักเกณฑ์เพราะอมศ.ได้ขอม่อนทันสัดส่วนการถือหุ้นของกลุ่มสูงถึงร้อยละ 25 (พรบ.อมศ. 2510 ได้ระบุให้อำนาจให้ในฐานะองค์การของรัฐเพื่อการกุศลและเพื่อช่วยเหลือทหารผ่านศึกนอกประเทศ และในฐานะนิติบุคคลที่มีกฎหมายรองรับสามารถถือหุ้นได้เกินร้อยละ 5) ซึ่งหากเงื่อนไขทำให้ อมศ.ไม่ผ่านก็จะม่อนทันหลักเกณฑ์การถือหุ้นในสัดส่วนที่ต่ำกว่าร้อยละ 25 คนที่ยินดีโดยอาจจะเป็นการร่วมเฉพาะกลุ่มการกุศลอื่นๆ เพราะอมศ. มีความจำเป็นที่ต้องการหาแหล่งเงินทุน⁴ ขณะที่พันธมิตรกลุ่มทุนที่สนับสนุนในการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของอมศ. ก็มีกลุ่มบริษัท เครื่องดื่มกระป๋องคองของนายเฉลิม อยู่วัฒนา ซึ่งเคยช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่กองทัพในโครงการอีสานเขียวมาก่อน กลุ่มบริษัท การช่าง ของตระกูลศรีวิศวรเวทย์ ซึ่งเป็นผู้รับโครงการก่อสร้างของกองทัพมาตลอด และยังมีกลุ่มทุนอีกจำนวนหนึ่ง ต่างมีความสัมพันธ์อันดีกับพรรคการเมืองนั้นและกองทัพเป็นอย่างดี (ดังตารางที่ 4.7)

1 สังคีต ทวีระรังสรรค์, โพนนเจียลเคย์, 9 กุมภาพันธ์ 2539

2 สยามโพสต์, 6 สิงหาคม 2539

3 ฐานเศรษฐกิจ, 19-21 มิถุนายน 2539 และ สยามโพสต์, 13 สิงหาคม 2539

4 ฐานเศรษฐกิจ, 15-18 มิถุนายน 2539

ตารางที่ 4.7
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิราชการพิเศษ

รายนาม ผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง ประเภท 1	จำนวน	ตำแหน่ง ประเภท 2	จำนวน	ความสัมพันธ์ กับกลุ่มการเมือง	รายนาม ผู้บริหาร
กลุ่มเหนือ	ช. สนิทชาวตสาทร	5.0	กลุ่ม, ช. โยเกิดมณเฑียร	10.0	พรรคมาสน	อภัย ธรรมโช
	ช. พร้อมสัมพันธ์	5.0	พจ. บ้านขมิ้น	5.0	เฉลิม-สธ	ชวลิต ชะงาชัง
	ช. จิตการตสาทร	5.0	ช. วีระชะกัณ	1.33		อภัย สงดี
	ช. OFCT อดิศักดิ์	5.0	พจ. ไชย่างเรืองพริ้ง นายสนธิ อมทอง นายสำนึก ไชยะ	0.67 2.0 2.0		
กลุ่มอีสาน	พจ. เอกสิทธิ์	5.0	พจ. ธนยศ	5.0	ชาติไทย	พงษ์ สารสิน
	ช. จิตนิรมิต	5.0	ช. เสด. น. อิมเคอร์เนชัน	5.0	ประชาธิปไตย	อภร อังสารสิน
	ช. ศิวา อิมเคอร์	5.0	นายสำนึก โสภณเคราะห์	5.0	พรรคชาติไทย	ชวลิต ศรีวิเศษ
	ช. สนิทชาวต	2.5	ช. อาราม อิมเคอร์	3.33	สมัคร-ชวลิต	อภัย ชะงาชัง
	นายชวลิต ชะงาชัง นางอภัย อิมเคอร์	1.0 0.75	ช. สารสิน	0.67		
กลุ่มจีน	พจ. จี อิม	5.0	ช. เสถียร อิมเคอร์	5.0	ชาติไทย	อิมเคอร์ สารสิน
	ดร. อิมเคอร์ สารสิน	5.0	ช. เขมมา โสภณ	5.0	อภัย-ชวลิต	อภัย อิมเคอร์
	นายชวลิต สนิทชาวต	5.0	นายเจริญ วิไลภรณ์	5.0	พรรคชาติไทย	ชวลิต สนิทชาวต
	ช. จี อิม โสภณ	5.0	นายอภร อิมเคอร์ ช. วิจิตร อิมเคอร์	5.0 5.0		อภัย ชะงาชัง
กลุ่มอีสาน	พจ. เอกสิทธิ์	5.0	พจ. เกษมสิน	5.0	ชาติไทย	อภัย สนิท
	พจ. ศิวา อิมเคอร์	5.0	ช. อิมเคอร์	5.0	อภัยธรรม	อภัย เรืองสิน
	นายชวลิต อิมเคอร์	5.0	นายอภัย อิมเคอร์	5.0	พรรคชาติไทย	อภัย ชะงาชัง
	ช. อิมเคอร์ อิมเคอร์	5.0	ช. เคียงอิม (ช. ชาติไทย)	4.0	อภัย-ชวลิต	
กลุ่มอีสาน	ช. ไชยรักษ์	5.0	นายชวลิต อิมเคอร์	2.5	ชาติไทย	เสนา อิมเคอร์
	ช. สนิทชาวต	5.0	ช. วิจิตร	2.5	ชาติไทย	วิจิตร โสภณ
	ช. สนิทชาวต	5.0	ดร. วีระชัย เสด. วิจิตร	2.0	ชาติไทย-อิมเคอร์	
	ช. อิมเคอร์ อิมเคอร์	5.0	ช. อิมเคอร์ อิมเคอร์	2.0		
			ช. ศิวา เรืองสิน	2.0		
กลุ่มอีสาน		25.0	ช. กฤษณะ	5.0	ความหวังใหม่	อภัย อิมเคอร์
			ช. เสถียร อิมเคอร์	3.25	อภัย-ชวลิต	ชวลิต โสภณ
			ช. อิมเคอร์ อิมเคอร์	3.25	อภัย อิมเคอร์	วีระชัย เสด. วิจิตร
			นายอภัย สนิทชาวต	2.75	อภัย สนิทชาวต	

ที่มา : รวบรวมจาก สภาโฆฒ, 13 สิงหาคม 2539 และฐานเศรษฐกิจ, 19-21 มิถุนายน 2539

นอกจากนี้แล้ว อพศ. ยังมีแนวทางการทำธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมเพิ่มอีกสาขาหนึ่ง ในการประชุมของคณะกรรมการองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2539 สรุปได้ว่า อพศ. อยู่ในวิสัยที่จะได้รับสัมปทานบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่จากทศท. ได้ โดยจะมีการเรียกหุ้นของ อพศ. มาหารือเพื่อปรับปรุงข้อเสนอบางประการในวันที่ 6 กันยายน 2539 แล้วจะเสนอให้ประธาน ทศท. (พลเอกศิริรินทร์ ชูกล้า) พิจารณาอนุมัติต่อไป ส่วนทางด้านกฎหมายนั้นการอนุมัติให้ อพศ. ดำเนินการนั้นไม่ต้องผ่านขั้นตอนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือร่วมลงทุน ในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 ดังนั้น การอนุมัติโครงการขั้นตอนจะสิ้นสุดที่กระทรวงคมนาคมเท่านั้น เพราะข้อเสนอของอพศ. ไม่ได้ระบุว่า มีเอกชนรายใดร่วมถือหุ้นอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามการพิจารณา ครั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีที่ อพศ. จะเปิดให้บริษัทเอกชนเข้าร่วมหุ้น เพราะเป็นเรื่องอนาคตสำหรับการ สัมปทานก็จะใช้รูปแบบเดียวกันกับการให้สัมปทานกับเอกชนรายอื่น เป็นที่น่าสนใจมากในแผนการทํา ธุรกิจของ อพศ. ซึ่งแสดงแผนผังความสัมพันธ์ได้ดังนี้

แผนผัง 4.1
แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอพศ. กับการเมืองและกลุ่มทุน

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างพรรคการเมืองและนักธุรกิจที่เป็นพันธมิตรกัน นายทุน นักธุรกิจเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ดังนั้นเมื่อพรรคการเมืองนั้นจัดตั้งรัฐบาลและได้กำกับดูแลกระทรวงคมนาคมโดยเฉพาะด้านการสื่อสารโทรคมนาคมซึ่ง โครงการลงทุนส่วนใหญ่มีมูลค่ามหาศาล และเมื่ออพศ. ได้รับสัมปทาน กลุ่มทุนที่ให้การสนับสนุนพรรค ก็จะได้รับช่วงสัมปทานต่ออีกทอดหนึ่ง โครงการโทรศัพท์มือถือของอพศ. จึงเป็นผลจากการผลักดันของ พรรคความหวังใหม่ ซึ่งเป็นวิธีเดียวกันกับการผลักดันจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของอพศ. ของพรรคก่อนหน้า นี้ เพราะพรรคควบคุมกลไกรัฐวิสาหกิจ นับตั้งแต่คณะกรรมการองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมี สมาชิกของพรรคเป็นกรรมการอยู่หลายคน และประธานบอร์ดหนึ่งนี้เป็นทหารรวมทั้งกระทรวงคมนาคม ก็ดูแลอยู่ด้วย จึงเห็นได้ว่าการดำเนินการของทุนขุนนางสมัยใหม่ได้อาศัยกลไกของรัฐช่วยเหลืออยู่มาก โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายหาผลกำไรในโครงการสัมปทานของรัฐ ซึ่งกลไกของรัฐก็มี คนของตนดูแลอยู่ทั้งหมด ขณะที่อพศ. เป็นเพียงเสือนอนกินโดยการเป็นนายหน้าขอสัมปทานกิจการต่างๆ จากรัฐแล้วให้กลุ่มธุรกิจที่มีสัมพันธไมตรีกับบริหารต่อ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจใดๆ ก็ตาม ซึ่งก็ไม่แปลก นักที่จะกล่าวว่าทุนขุนนางทุกยุคทุกสมัยมีวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน

1 โฟศาล พิฆังคค, " กรรมการทศท. และที่ปรึกษาพรรคความหวังใหม่ ", ใน สยามโพสต์, 5 กันยายน 2539

4.7 สรุป

การประสานประโยชน์กันระหว่างผู้นำทางการเมือง นายทุนนักธุรกิจไทย และนายทุนต่างชาติ มีอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ธุรกิจขนาดใหญ่จะเป็นการลงทุนร่วมกัน โดยผู้นำทางการเมืองจะเป็นผู้ผลักดันทางดำเนินนโยบายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิพิเศษในการลงทุน รวมทั้งกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการ ส่วนนายทุนนักธุรกิจไทยจะเป็นกลุ่มนักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับผู้นำทางการเมือง เป็นคนประสานกับนายทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย อาทิเช่น บริษัทเหมืองแร่บูรพาสาธิต เศรษฐกิจ จำกัด หรือบริษัทไทยแลนด์สแมลคิง แอนคร์โพนิง จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่จัดตั้งโดยผู้นำทางการเมืองและคนใกล้ชิด และเป็นการร่วมทุนกันระหว่างบริษัทเหมืองแร่บูรพา เศรษฐกิจ จำกัด กับบริษัทยูนิเวนคาร์ไบค จำกัดจากประเทศสหรัฐอเมริกา รูปแบบการดำเนินธุรกิจดังกล่าวนี้เป็นอีกวิถีการหนึ่งที่มีอยู่ทั่วไปในเวลานั้น

การใช้กลไกของรัฐเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยผู้นำทางการเมืองมักผลักดันให้คณะรัฐบาลหรือส่วนราชการต่างๆอนุมัติโครงการให้บริษัทตนได้รับการดำเนินงานเสมอ เช่น บริษัทโรงงานกลั่นน้ำมันไทย จำกัด บริษัทเหมืองแร่บูรพา เศรษฐกิจ จำกัด และบริษัทอิตาเลียนไทยดีเวลลอปเม้นต์ จำกัด เป็นต้น

ผลประโยชน์ต่างตอบแทน ผู้นำทางการเมืองต้องการหาผลประโยชน์จากธุรกิจต่างๆ เพื่อมาเป็นฐานค้ำจุนทางการเมืองของตนเอง เพื่อแจกจ่ายอยู่ได้ การอุปถัมภ์ที่มีจำนวนมาก ส่วนนักธุรกิจต้องการความคุ้มครองของตน เพื่อให้ได้ความสะดวกและได้เปรียบจากการแข่งขันในธุรกิจประเภทเดียวกัน รวมถึงการผูกขาดในธุรกิจที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสูง เช่น กลุ่มบริษัทอิตัลไทย จำกัด ของตระกูลกรรณสูตร หรือบริษัทสุรามหาคุณ จำกัดของตระกูลมหาคุณและตระกูลใหญ่ ทั้งสองบริษัทเป็นบริษัทที่ได้รับการคุ้มครองจากผู้นำทางการเมือง เจ้านาย และอิทธิพลจากต่างชาติ จนทำให้บริษัทได้รับการสัมปทานและผูกขาดการผลิตสุรา และโครงการก่อสร้าง เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างทุนขุนนางกับกลุ่มทุนต่างๆ นอกจาก การประสานผลประโยชน์ในทางการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว บรรดาครอบครัวของชนชั้นเหล่านี้ยังมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติอีกด้วย อาทิเช่น การแต่งงานระหว่างบุตรหลาน อาทิ ตระกูลกิตติขจรกับตระกูลจารุเสถียรซึ่งมีอำนาจทางการเมืองหรือกับตระกูลนักธุรกิจ เช่น ตระกูลยอคนฉวี เพ็ญชาติ ชลวิจารณ์ ทรเสนีย์ จิตรพงศ์ และกาญจนจारी ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับกลุ่มธุรกิจที่มีสำคัญของประเทศอีกกลุ่มหนึ่งในภาคการเงิน เช่น ตระกูลถั่วรา หวังหลี่ เศรษฐใหญ่ รัตนรักษ์ และโสภณพานิช ซึ่งตระกูลที่กล่าวนี้ล้วนแต่เป็นชนชั้นในสังคมและสามารถที่จะขึ้นารัฐบาลในทางนโยบายได้ เช่น พรบ.ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 เป็นต้น

ธุรกิจของทุนขุนนางในช่วงนี้ผู้นำทางการเมืองจำนวนมากดำเนินธุรกิจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะนายทหารระดับสูง มีธุรกิจของตนเองและร่วมทุนกับนายทหารและนักธุรกิจอื่นๆจำนวนมาก อาทิ จอมพลถนอมและครอบครัว มีธุรกิจรวม 68 บริษัท จอมพลประภาสและครอบครัว มีธุรกิจ 63 บริษัท พลเอกกฤษณ์ สีวะรา มีธุรกิจรวม 50 บริษัท พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ มีธุรกิจรวม 33 บริษัท จากการศึกษาของธรรมบุญ เทียนเงินทอมว่าในทศวรรษ 1960 มีธุรกิจขนาดใหญ่รวม 347 แห่ง มีข้าราชการชั้นสูงจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นนายทหารหรือข้าราชการพลเรือนถึง 143 คน เข้าไปมีส่วนร่วมทางธุรกิจการค้า

ทุนขุนนางบริหารธุรกิจไร้ประสิทธิภาพ ทุนขุนนางจะไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพ หรือการมีส่วนร่วมในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ คณะกรรมการบริษัทไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารการเงินแต่อย่างใด การตัดสินใจจะรวมศูนย์ที่ทุนขุนนางเท่านั้น ซึ่งการดำเนินธุรกิจดังกล่าวนี้ นอกจากจะขาดประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการแล้ว จะมีผลทำให้ต้นทุนของการดำเนินงานสูงเกินไป จึงไม่อาจเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการบริหาร นอกจากนี้บรรดานายทุนขุนศึกสมัยจอมพลถนอม-ประภาส มักนิยมทำธุรกิจร่วมกับนายทุนชาวจีนเป็นอันมาก เนื่องจากนายทุนชาวจีนมักนิยมลงทุนในธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนเร็ว โดยเฉพาะภาคการเงิน การค้าและบริการ ซึ่งไม่ใช้ภาคเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ทางเทคนิควิทยา รวมทั้งเป็นภาคเศรษฐกิจซึ่งไร้ความสามารถในการส่งออก ดังนั้นบทบาทของทุนขุนนางเป็นนอกจากจะคอยปกป้องคุ้มครองนายทุนนักธุรกิจที่อยู่ใต้การอุปถัมภ์ของตนแล้ว ทุนขุนนางยังมีการลงทุนร่วมกันอีกด้วย ซึ่งการดำเนินงานของบริษัทก็มักจะขาดทุน และเมื่อสิ้นบารมีผู้นำทางการเมืองที่ให้การอุปถัมภ์บริษัทเหล่านั้นถึงกับล้มเลิกหรือล้มละลาย ดังเช่น บริษัทกรรมบุตร เขอเนอรัล แอสเซมบลี เป็นต้น

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก หรือ อหส. เป็นสถาบันของทุนขุนนางที่ยังคงมีบทบาทสำคัญ โดยองค์กรแห่งนี้เป็นองค์กรเพื่อการกุศลของรัฐบาล และองค์กรแห่งนี้ยังมีทุนในภาคธุรกิจต่างๆ ทั้งภาคการเงินและอุตสาหกรรมเช่น ธนาคารทหารไทย และบริษัทชลประทานซีเมนต์ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่มีนายทหารระดับสูงถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันองค์กรแห่งนี้พยายามที่จะขยายแนวทางการทำธุรกิจให้มีขนาดใหญ่ขึ้น อันเป็นผลเกิดจากการผลักดันของผู้นำทางการเมือง ผู้นำทหาร และกลุ่มทุน ทั้งนี้เพราะ ประการที่หนึ่ง ผู้นำทางการเมืองต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่าตนเอาใจใส่ต่อกองทัพอยู่เสมอแม้ว่าจะมีฐานะเป็นนักการเมืองแล้วก็ตาม ประการที่สอง เป็นความพยายามขยายฐานเสียงมายังกองทัพที่มีฐานะแสนยากเข็ญและจำนวนมาก ซึ่งทหารมีความเป็นระเบียบ (ประชาธิปไตยก็เป็นประชาธิปไตยแบบนั้น) และประการที่สาม คาดว่าจะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของพรรคในวันข้างหน้า ขณะที่กลุ่มทุนเป็นพันธมิตรทั้งกองทัพและพรรคการเมืองและให้เงินสนับสนุนโครงการต่างๆ ของกองทัพเสมอและยังให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองในการเลือกตั้งเช่นกัน ผู้นำทางการเมืองจึงพยายามใช้กลไกทางการเมืองที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ประสานร่วมกับแรงสนับสนุนของกองทัพ และความชำนาญการในการหาธุรกิจของฝ่ายตน จึงอาศัยช่องว่างทางกฎหมายที่เป็นข้อได้เปรียบของอหส. ผลักดันให้ดำเนินธุรกิจได้กว้างขวางขึ้นและธุรกิจมีลักษณะผูกขาดเช่น ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม (โทรศัพท์เคลื่อนที่รายที่สาม) และสถานีวิจัย โดยธุรกิจที่กล่าวนี้ ล้วน อหส. เองคงไม่สามารถดำเนินโครงการเหล่านี้ได้ อหส. จึงเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่เป็นนายหน้ารับสัมปทานจากรัฐบาลเท่านั้น ก่อนที่จะถ่ายโอนธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ให้แก่กลุ่มทุนพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับทหารหรือผู้นำทางการเมืองดำเนินการแทนต่อไป

ตารางที่ 4.8
รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารแห่งประเทศไทย

รายชื่อคณะกรรมการ	วันเข้า	วันออก	ตำแหน่งที่คณะกรรมการในอดีต
พล.อ.เจ้าพระยาธรรมรามภพ	6 ต.ค.2487	22 ต.ค.2510	ประธานกรรมการ
นายอึ้ง ไฉลพพิง	6 ต.ค.2487	13 ต.ค.2487	กรรมการผู้จัดการ
	30 ต.ค.2491	ปัจจุบัน	ประธานกรรมการ
นายดวง อธิวัฒน์	3 ต.พ.2488	9 ต.ค.2496	นายกฤษฎมนตรี และข้าวย้าย พรรคประชาธิปัตย์
ท.อ.ศิริ สิริโยธิน	23 ต.ค.2495	7 มี.ค.2518	รมช.กระทรวงเศรษฐกิจ
ท.อ.พระยาอดิเรกสาร	23 ต.ค.2495	16 มี.ค.2518	รมช.กระทรวงอุตสาหกรรม
ท.ค.ค.พันศักดิ์ วิเศษรัตน์	23 ต.ค.2495	12 ต.ค.2500	ข้าราชการลับของท.อ.อ. เจ้า ศิริยาธรรม
ท.อ.นายรณการนันทูชา	9 ต.ค.2496	19 มี.ค.2497	รมช.กระทรวงเศรษฐกิจ
นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	9 ต.ค.2496	20 เม.ย.2519	รมช.กระทรวงพาณิชย์
	21 ต.ค.2519	ปัจจุบัน	
นายวงฉวีเสวทรนันทินันท์	20 ต.ค.2497		ปลัดกระทรวงเศรษฐกิจ
ท.อ.อ.เฉลิมเกียรติ วิเศษกรม	30 ต.ค.2499	29 ต.ค.2502	ศึกษาธิการพหุวิชา และรมช.กระทรวงมหาดไทย
นายบุญ ไชยเสถียร	30 ต.ค.2498	17 มี.ค.2519	รมช.กระทรวงการคลัง และ
	16 ต.พ.2520	ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการใหญ่
ท.อ.จันท์ ชาวีเสถียร	12 ต.ค.2500	27 ต.พ.2506	รมช.กระทรวงเศรษฐกิจ และรมช.กระทรวงการคลัง
ท.อ.พระสาร จารุเสถียร	25 ต.พ.2500	25 ต.พ.2517	รองนายกรัฐมนตรี, รมช. กระทรวงมหาดไทย, มทบ. และประธานกรรมการบริหาร
นายเสริม วิจิตรกุล	24 ต.พ.2506		รมช.กระทรวงการคลัง
นายชาติ ไฉลพพิง	17 ต.พ.2506	ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการ
นายวิระ ทรชะรุช	25 มี.ค.2514	ปัจจุบัน	ปลัดสำนัก
นายดาว ทรชะรุช	25 ต.ค.2519	ปัจจุบัน	ปลัดสำนัก และประธาน กรรมการกลุ่มบริษัทสยามการ
นายชัชวาล วีรารม		ปัจจุบัน	รมช.กระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการคลัง

ที่มา : คณะกรรมการค่า กระทรวงพาณิชย์ และเสวกเกียรติ พิเศษเสวีธรรม (2536)

ตารางที่ 4.9
รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารแห่งประเทศไทย จำกัด

รายชื่อคณะกรรมการ	วันที่เข้า	วันที่ออก	ตำแหน่งที่คณะกรรมการรับผิดชอบ
ท.ค.อ. เต๋อ ศรีชายพันธ์	12 ก.ย. 2491	19 ก.ค. 2494	รทท. กระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมตำรวจ
ท.ค.อ. เกอียา ศรีดาพันธ์	12 ก.ย. 2491	ก.ย. 2492	ตำรวจคนสนิทของท.ค.อ. เต๋อ ศรีชายพันธ์
ท.ค.อ. อุดมย์ อุดมเศษจิตร ท.อ. ชัย วงศ์วิเศษ	7 เม.ย. 2492 28 ก.ย. 2493	22 เม.ย. 2503	อธิบดีกรมตำรวจ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ออโตะพานวิเศษ จำกัด
อ.พ. ประพิจารักษ์จักร์	26 เม.ย. 2494	6 ก.ย. 2499	
ท.ค.อ. พระยาพร อภิเทศสาร	18 ก.ย. 2499	17 เม.ย. 2501	รทท. กระทรวงอุตสาหกรรม
ท.อ. หลวงสวัสดิ์ศิริทรัพย์		6 ก.ย. 2499	รทท. กระทรวงมหาดไทย
ท.ค.อ. ชลิต ขาวนิษะสารพันธ์	18 ก.ย. 2499	17 เม.ย. 2501	บุตรเขยของท.พ. อุดมเศษจิตร
ท.อ. ชำนาญ สุธะระวัณ	6 ก.ย. 2499	17 เม.ย. 2501	นายกัฎเทศ (2531-4) และ หัวหน้าพรรคชาตินิยม
ท.ค.อ. พระเสวัญ รุจิรวงศ์	17 เม.ย. 2501	2525	อธิบดีกรมตำรวจ และประธาน กรรมการบริหาร
ท.ค.อ. กฤษณ์ สีวะรา	6 มี.ย. 2501		ผู้ปกครองของท.ค. อุดมเศษจิตร
ท.อ. พระยาส จารุเสถียร	8 ก.ย. 2502	22 เม.ย. 2503	รองนายกัฎเทศ, ผอ.ของ รทท. กระทรวงมหาดไทย
นายถวิล สุนทรสารทนต์	22 เม.ย. 2503	21 ก.ค. 2519	อดีตรัฐมนตรีมหาดไทยและ รทท. กระทรวงมหาดไทย
นายสีห์ ฑากันต์	22 เม.ย. 2503	27 ก.ค. 2509	ผู้อำนวยการสำนักพระราชวัง
ท.ค. พระยาส จารุเสถียร	3 มี.ค. 2509	25 ก.ย. 2517	บุตรชายของท.พระยาส
นายชวาท รัตนรักษ์	22 เม.ย. 2503	2536 (เสียชีวิต)	ประธานกรรมการบริหาร และ กรรมการผู้จัดการใหญ่
นายอุดมย์ รัตนรักษ์	26 มี.ค. 2519	ปัจจุบัน	ผู้สมัคร กรรมการผู้จัดการใหญ่ และประธานกรรมการบริหาร

ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้น

ตารางที่ 4.10
รายชื่อบุคลากรและคณิศรผู้ช่วยของธนาคารกสิกรไทย จำกัด

รายชื่อบุคลากร (เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2516) :	รายชื่อบุคลากร	จำนวน
พระพิทักษ์การุณย์	พระยาสมเด็จพระชินนันทมหาสมณคุณ	228
พล.อ. จตุ รัตนกุลเสวีเจริญ	สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอภิญญาภิรมย์	513
นายบัญชา อ่ำอำ	สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวิภาวดี	513
นายสุวิทย์ นันทมนตรี	สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าสิริธร	513
นายเจียม รัตนกิจชัย	สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์	513
นายวีรวัฒน์ อ. ช้อมเพชร	นายเข้มพบ ไกรฤกษ์	135
นายบุญส่ง ชัยภักดิ์	ตระกูลอ่ำอำ	29,430
นายทรง พลกล	ตระกูลอ่ำอำ	3,858
นายโง้ว ฤกษ์กุล	นายรงค์ ศิริะอำ	36
นายโมโรจน์ อ่ำอำ	พล.อ.อ. เภา สารสิน	60
นายชัชวาล อ่ำอำ	ตระกูลฤกษ์กุล	6,818
นายณรงค์ ศิริะอำ	บริษัทของตระกูลอ่ำอำ	32,120
พล.อ.อ. เภา สารสิน	ตระกูลอ่ำอำ	1,098
นายเชษฐ ธรรมวงศ์	นายบุญส่ง ชัยภักดิ์	3,657
	นายวีรวัฒน์ อ. ช้อมเพชร	63
	นายเจียม รัตนกิจชัย	826
	จอมพลถนอม ถิระนิตย	172
	นายเชษฐ ธรรมวงศ์	251
	พล.อ. จตุ รัตนกุลเสวีเจริญ	278
	รวม	81,083

ที่มา : แหล่งเดิรท้าย และราชกิจจานุเบกษา (2526)

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.11
รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

รายชื่อคณะกรรมการ	วันที่เข้า	วันที่ออก	ตำแหน่งที่แสดงการในองค์กร
ชายเด็ง ชวนชา	30 ต.ค.2482	26 ต.ค.2487	รณ.คณะกรรมการศึกษาธิการ
ชายเอ็ง ศรีสว่างค์	4 ต.ค.2485		รณ.คณะกรรมการคลัง
ชายวิจิตร อุดดาชนย์	30 ต.ค.2486	5 ต.ค.2488	รณ.คณะกรรมการคลัง
	12 ต.ค.2489		
ชายทวี ตะเวทีกุล	8 ต.ค.2490		รัฐมนตรี
พล.ต.ฉัตร ชะวีรัมย์	9 ต.ค.2494	2505	สมาชิกวุฒิสภา รณ.คณะกรรมการธนาคาร
พล.ท.ท.หลวงชำนาญ อรรถนพธ์	5 ต.ค.2497	27 ต.ค.2500	คณ.และรณ.คณะกรรมการธนาคาร
พล.อ.จัตมา สวัสดิ์ชัย	5 ต.ค.2497	27 ต.ค.2500	รณ.คณะกรรมการเสนาบดี และ คณะกรรมการคลัง
พล.อ.อ.บุญ จันทราเขมา	5 ต.ค.2497	27 ต.ค.2500	คณ.และรณ.คณะกรรมการกลาโหม
นายทองหล่อ ชะวีรัมย์	11 ต.ค.2501	27 ต.ค.2500	รองประธานของมูลนิธิ ชะวีรัมย์ และกรรมการผู้จัดการ นิคมกิจของมูลนิธิวิภาวดี
นายบรรเจ็ด สวัสดิ์จาง	11 ต.ค.2501	27 ต.ค.2500	
พล.ต.ทรงศักดิ์ สวัสดิ์วิภาวดี	11 ต.ค.2501	27 ต.ค.2500	
นายจรูญ เอ็งเกิดมณี	28 ต.ค.2500	ปัจจุบัน	ประธานกรรมการ
ท.อ.ทรงศักดิ์ อุดดาชนย์	28 ต.ค.2500	16 ต.ค.2511	คณ.ของมูลนิธิอานันท์ อุดดาชนย์ และประธานกรรมการบริหาร
พล.อ.สฤษดิ์ ไชยราช	28 ต.ค.2500	16 ต.ค.2512	
พล.อ.ฉัตร ชัยชัย	20 ต.ค.2500		สมาชิกวุฒิสภา ประธานสภา จรุงเสนาบดี
พล.ต.ท.วิชัย หวังเจริญ	29 เม.ย.2511	2 ต.ค.2519	
ท.อ.ทองหล่อ สวัสดิ์วิภาวดี	16 ต.ค.2512	24 เม.ย.2518	
นายยศ เอ็งเกิดมณี	9 ต.ค.2515	ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการ
พล.อ.เชษฐพันธ์ ศรีสัมพันธ์	2526	2531	รองสมาชิกวุฒิสภา และ รองผู้อำนวยการธนาคาร

ที่มา : คณะกรรมการค้ำ ค้ำประกันพาณิชย์ และเสนาบดีเกิดมณี สวัสดิ์วิภาวดี (2536)

ตารางที่ 4.12
รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารพาณิชย์ จำกัด

รายชื่อคณะกรรมการ	วันที่เข้า	วันที่ออก	ตำแหน่งที่แต่งตั้งในอดีต
พล.จ.คชชย์ สีระธา	20 มี.ค.2503	17 ค.ค.2511	ผู้อำนวยการ
พล.ค.อ.มิตร จิตการชย์	10 มี.ค.2503	20 เม.ย.2505	ปลัดกระทรวงเสนาธิการ
นายสงวน จิตรสาขา	10 มี.ค.2503	5 ค.ค.2505	รองผู้อำนวยการกองพล สมัคร ธรรม์ดี และผู้อำนวยการ สำนักงานอำนวยการกระทรวง
พล.ค.โยคี นิตยชัยภูมิ	13 มี.ย.2503	17 ค.ค.2511	
นายคช วัฒนชัย	30 มี.ย.2504	27 มี.ค.2512	นักธุรกิจไทยศึกษา
พล.ค.สารัง กิตติขจร	17 ค.ค.2511	13 ค.ค.2513	บุตรชายของพลเอก กิตติขจร ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาและ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ร.ค.อ.วิรัตน์ โอสถาเสวราช	17 ค.ค.2511	13 ค.ค.2513	นักธุรกิจและนักการเมือง
นายเสวี ทรัพย์เจริญ	17 ค.ค.2511	13 ค.ค.2513	นักการศึกษา
นายแพทย์ชัยยง การอสถ	17 ค.ค.2511	13 ค.ค.2513	นักธุรกิจไทยศึกษา และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยไทย
พล.ค.อ.ชราโหม่ง จงเจริญ	19 ค.ค.2513	26 เม.ย.2518	
พล.จ.อ.มิตร จิตการชย์	19 ค.ค.2513	26 เม.ย.2513	
นายสุเทพ เสถียรไทย	19 ค.ค.2513		อธิบดีกรมอาชญากรรม
นายสงวน สัจจินดา	19 ค.ค.2513	2522	นักกฎหมาย
นายดำรง และ โสภณ	25 ค.ค.2513	2528	กรรมการผู้จัดการ
นายประธา ดวงรัตน์	9 มี.ค.2518	2522	นักกฎหมาย

ที่มา : แหล่งเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.13
รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารสหกรณ์ จำกัด

รายชื่อคณะกรรมการ	วันที่เข้า	วันที่ออก	ตำแหน่งที่คณะกรรมการในอดีต
นายสุภัท ฆาตม	24 ค.พ.2492	17 ค.ธ.2504	กรรมการผู้จัดการ
ท.ค.ศ.ชอม คัดลียง	31 ค.ค.2496	25 มี.ธ.2507	ช่างกรัฏฐมนตรีและผู้จัดการกองพัน
ท.ค.ชัยไทย ฆาตม	31 ค.ค.2496		ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน
ท.ค.ธ.ชระเสถียร ฐิตารังษี	28 ม.ค.2498	25 มี.ค.2508	อธิบดีกรมตำรวจ
ท.ค.ธ.ศุภ ชนสิทธิ์	28 ม.ค.2498		ท.ค.กระทรวงคมนาคม
ท.ค.ธ.เฉลิมเกียรติ วัชรียงภรต	28 ม.ค.2498	30 พ.ค.2503	ผู้อำนวยการธนาคารอากาศ และท.ค.กระทรวงคมนาคม
ท.ค.ธ.เกษิต ศรดาพันธ์	28 ม.ค.2498	17 มี.ธ.2517	
นายชจรเจต ฐิตารังษี	11 ส.ค.2501	27 ม.ค.2508	นักธุรกิจของธนาคารออมสินวิภาวดี
นายอำนาจ คุ้มชาติ	24 มี.ค.2502	2522	เคอี่อฐานของธนาคารออมสินคัดลียง
ท.ค.ธ.ศุภ จักรเมธธา	27 ค.ธ.2504	25 มี.ธ.2507	กรรมการรองผู้จัดการ ผู้อำนวยการธนาคารอากาศ
ท.ค.ธ.ชูเรือน ชำจรูญ	25 มี.ธ.2507		นักศึกษากองกรัฏฐมนตรี
นายเชอ สุวณิช	22 ค.ธ.2509	18 ค.ธ.2515	อธิบดีกรมสรรพากร
ท.ค.ค.ชมล ไชยะชาระ	17 มี.ธ.2514	28 มี.ธ.2522	ผู้อำนวยการตำรวจนครบาล
ท.ค.น.สวาง เสชาอรัง	25 มี.ธ.2507	24 มี.ค.2520	ท.ค.ว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่มา : แห่งเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย